

Nota

Deinze, Louis Dhontstraat

Verslag van Resultaten

Titel

Nota Deinze, Louis Dhontstraat: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Olivier Van Remoorter

Erkende archeoloog

Olivier Van Remoorter (2015/00076)

BAAC-Projectnummer

2019-0985

ID-nummer archeologienota

ID5927

Plaats en datum

Gent, 10 oktober 2019

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1214

ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

1	Inleiding.....	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Aanleiding	3
1.1.3	Onderzoeksopdracht	4
1.1.4	Fasering.....	4
1.1.5	Afwijkingen t.o.v. de archeologienota	5
2	Proefputten	6
2.1	Beschrijvend gedeelte	6
2.1.1	Administratieve gegevens	6
2.1.2	Onderzoeksopdracht	6
2.2	Werkwijze en strategie van het vooronderzoek	7
2.2.1	Methoden en technieken.....	7
2.2.2	Organisatie van het vooronderzoek	9
2.2.3	Afwijkingen uitvoer onderzoek.....	12
2.2.1	Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding.....	13
2.3	Assessmentrapport	14
2.3.1	Assessment onderzoeksterrein.....	14
2.3.2	Assessment sporen en structuren.....	17
2.3.3	Assessment vondsten	31
2.3.4	Assessment stalen.....	35
2.3.5	Assessment conservatie.....	35
2.4	Synthese onderzoeksresultaten proefputtenonderzoek	36
2.4.1	Historiek.....	36
2.4.2	Archeologisch kader	36
2.4.3	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	36
2.4.4	Verklaring ontbreken archeologische ensemble.....	37
2.4.5	Confrontatie resultaten eerder vooronderzoek	37
2.4.6	Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	40
2.4.7	Onderzoeksvragen: Antwoorden	40
2.4.8	Synthese.....	43
3	Samenvatting.....	45
4	Plannenlijst	46
5	Lijst met figuren	46
6	Lijst met tabellen.....	46
8	Bibliografie	47
9	Bijlagen	48
9.1	Dagrapporten	48

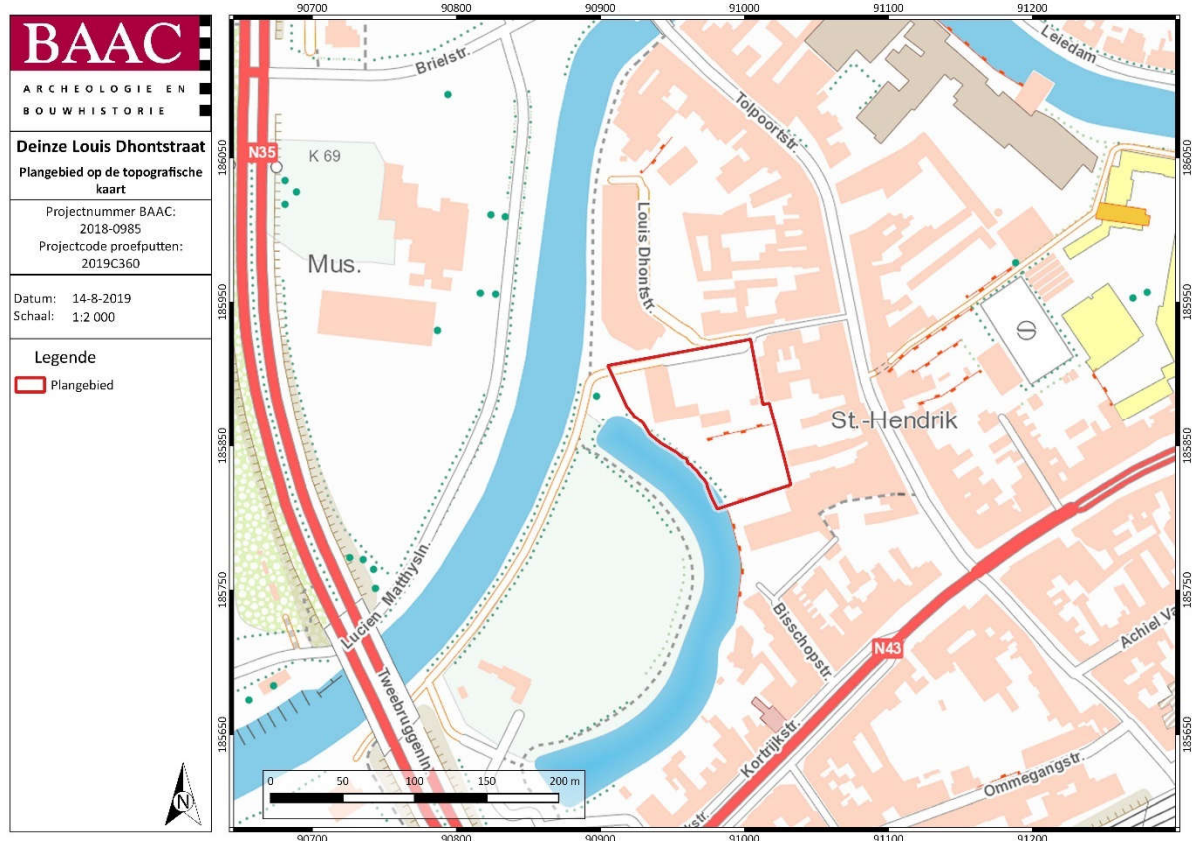
9.2	Tekeningenlijst.....	48
9.3	Fotolijst	48
9.4	sporenlijst.....	48
9.5	vondstenlijst	48
9.6	Allesporenkaart.....	48

1 Inleiding

1.1 Beschrijvend gedeelte

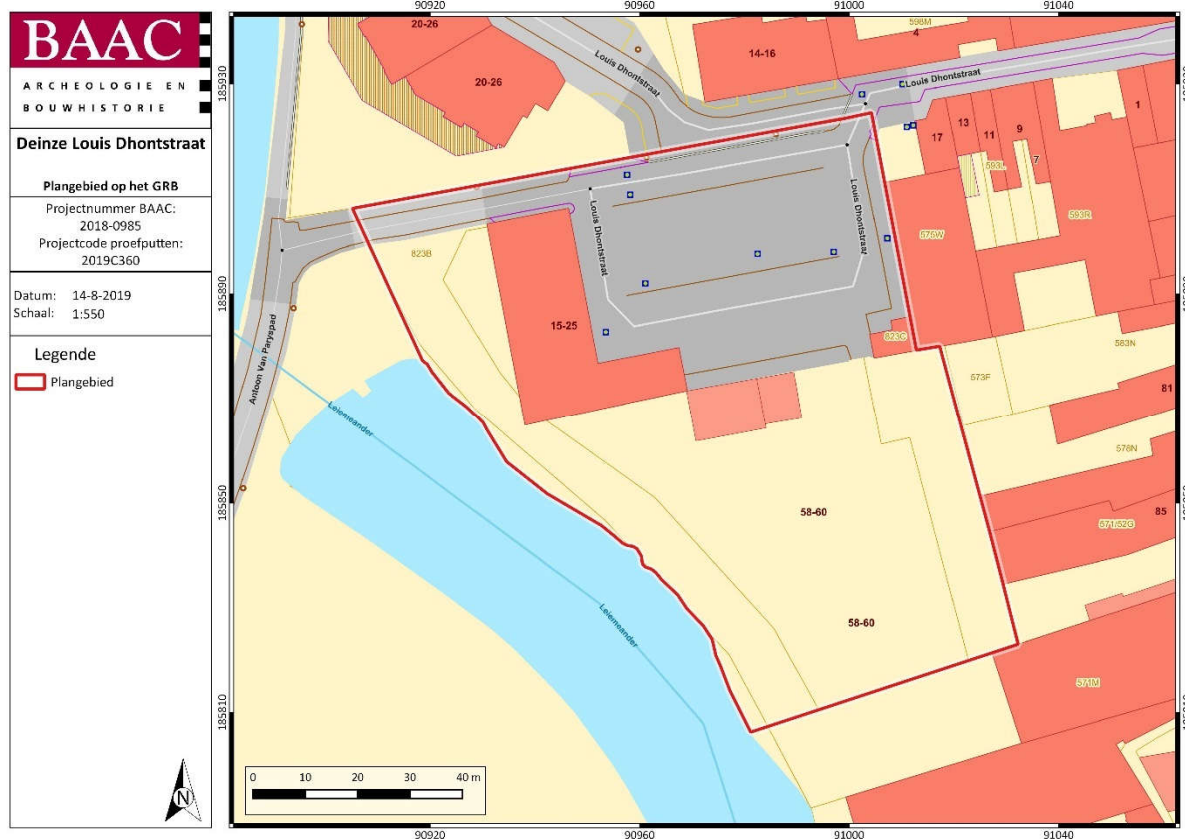
1.1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Deinze, Louis Dhontstraat		
Ligging	Louis Dhontstraat 15-25, Deinze, Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Deinze, Afdeling 1, sectie B, nummers 823a, 823b, 823c		
Coördinaten	Noordwest:	x: 91004	y: 185925
	Noordoost:	x: 91032	y: 185823
	Zuidwest:	x: 90981	y: 185806
	Zuidoost:	x: 90905	y: 185906
Projectcode BAAC Vlaanderen	2018-0985		
ID archeologienota	ID5927		

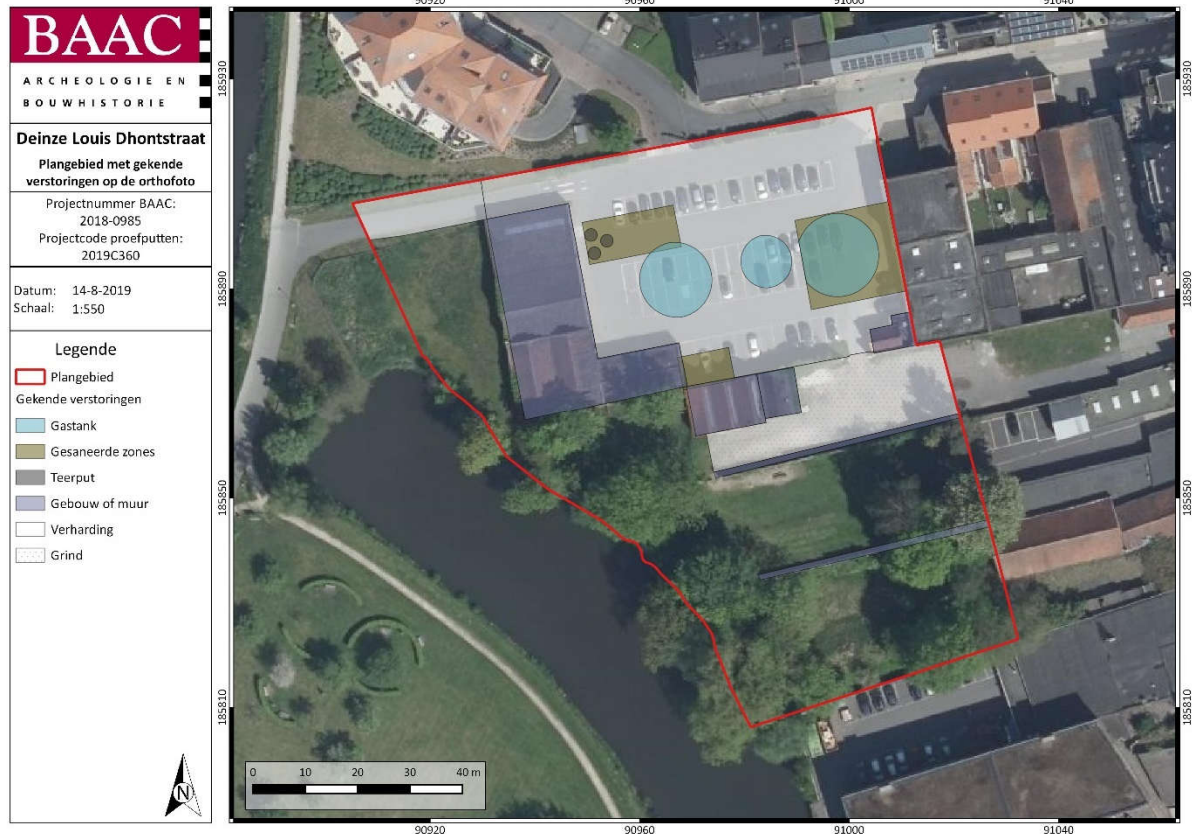
Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (1:2000; digitaal; 14/08/2019).

¹ AGIV 2019d

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)² (1:550; digitaal; 14/08/2019).

² AGIV 2019b

Plan 3: Plangebied met gekende verstoringen op de orthofoto.³ (1:550; digitaal; 14-08-2019).

1.1.2 Aanleiding

De voorliggende nota omvat de uitgestelde uitvoer van de maatregelen opgelegd na eerder archeologisch vooronderzoek. Dit werd gerapporteerd in de archeologienota "Archeologienota Deinze-Louis Dhontstraat" (ID5927).⁴ Het reeds uitgevoerde vooronderzoek omvat een bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek voor het plangebied werd in (2017) uitgevoerd door All-Archeo en verwerkt in de archeologienota "Archeologienota Deinze-Louis Dhontstraat, Verslag van Resultaten".

De synthese van het bureauonderzoek luidt als volgt:

"Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent met betrekking tot resten gerelateerd aan de historische stadskern van Deinze, in het bijzonder van het deel Petegem-aan-de-Leie aan de rechteroever van de Leie, waarvan de oudste vermeldingen teruggaan tot in de 12de eeuw. Tot nog toe is het archeologisch onderzoek in de kern van Petegem-aan-de-Leie erg beperkt gebleven. Het enige systematische onderzoek vond plaats ter hoogte van het Markizaat, maar de geplande verstoringsdiepte was vrij beperkt, waardoor er bij het onderzoek niet ingezet werd op onderzoek van de diepere lagenopbouw. Verder archeologisch (voor)onderzoek ter hoogte van het onderzoeksgebied kan zorgen voor een sterke vermeerdering van onze kennis over het ontstaan en ontwikkeling van de kern van Petegem-aan-de-Leie, maar ook over de landschappelijke locatie waar deze kern zich op gevormd heeft. Ook is het mogelijk meer inzicht te krijgen in de pre-stedelijke occupatie van de landschappelijke zone waar zich later de kern van Petegem-aan-de-Leie

³ AGIV 2019c

⁴ CLAESSENS et al. 2017

heeft gevormd. In de buurt van het onderzoeksgebied zijn er resten gekend uit de steentijd, maar het is niet duidelijk of ze ook kunnen voorkomen binnen het onderzoeksgebied. Er kan van uitgegaan worden dat er in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied enige aantasting is van de bovenzijde van het bodemarchief, vooral daar waar bij bodemsanering ontgravingen werden uitgevoerd. Het is echter niet duidelijk in hoeverre het bodemarchief effectief aangetast is. Daarom is ook dit deel van het onderzoeksgebied weerhouden voor verder vooronderzoek.

Op het terrein wordt de aanwezigheid van een site met complexe verticale stratigrafie verwacht. Om die complexe verticale stratigrafie adequaat te kunnen onderzoeken, is de uitvoering van een proefputtenonderzoek de meest aangewezen onderzoeksmethode. Omdat het onderzoeksgebied momenteel nog deels bebouwd is, in gebruik is als parking en er tevens nog bomen aanwezig zijn die gerooid dienen te worden, is de uitvoering van een proefputtenonderzoek pas mogelijk na sloop van de aanwezige bebouwing. Mogelijk dient het proefputtenonderzoek nog gevolgd te worden door waarderende archeologische boringen indien toch een goed bewaarde steentijd artefactensite vastgesteld wordt.⁵

1.1.3 Onderzoeksopdracht

Voor het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem werden in het programma van maatregelen van de archeologienota⁶ volgende onderzoeksvragen opgesteld die beantwoord moeten worden:

- Wat was de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied? Situeerde het terrein zich in de brede stroomvlakte van de Leie (gewonnen op de Leie?) of vormde het een hogere (en drogere) zone aansluitend aan de Leie?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat was het historische gebruik van het onderzoeksgebied?
- Zijn er nog resten bewaard van de stadsgracht te zien op historische kaarten binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd? Was er een sluis of dam aanwezig die het waterpeil van de stadsgracht regelde of scheepvaartverkeer toeliet in de stadsgracht?
- Was er een stadsmuur aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Zijn er elementen aanwezig die gerelateerd kunnen worden aan de Vaubanversterking die volgens een kaart van 1694 door het onderzoeksgebied liep?
- Zijn er resten aanwezig van historische bebouwing en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Was het onderzoeksgebied voor de 19de eeuw (grotendeels) in gebruik als akkerland of zijn er resten aanwezig die wijzen op andere activiteiten, zoals ambachten?
- Kan er inzicht verkregen worden in de bedijking langs de Leie?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

1.1.4 Fasering

Nvt

⁵ CLAESSENS et al. 2017

⁶ Ibidem

1.1.5 Afwijkingen t.o.v. de archeologienota

Door de aanwezigheid van verschillende bomen die binnen de verkaveling behouden gingen worden, moest het vooropgestelde puttenplan aangepast worden. Zo dienden werkputten ingekort of verplaatst te worden. Ook diende de werkput op de parking naar het zuiden verplaatst te worden omdat er op de locatie van de vooropgestelde werkput een nog actieve riolering aanwezig was. Voor een meer uitvoerige bespreking van de afwijkingen wordt verwezen naar hoofdstuk 2.2.3.

Waar nodig werden dus putten verschoven of ingekort, maar de algemene oriëntatie van de werkputten bleef wel dezelfde als deze van het in het PvM opgestelde puttenplan.

2 Proefputten

2.1 Beschrijvend gedeelte

2.1.1 Administratieve gegevens

Proefputtenonderzoek	Projectcode	2019C360
	Veldwerkleider	Olivier Van Remoorter (archeoloog)
	Erkend archeoloog	Olivier Van Remoorter (Erkenningsnummer: 2015/00076)
	Betrokken actoren	Sarah De Cleer (archeoloog)
		Jasmijn Overmeire (archeoloog)
		Emmy Van Laere (archeoloog)
		Olivier Van Remoorter (materiaalspecialist middeleeuwen)
	Betrokken derden	N.v.t.

2.1.2 Onderzoeksopdracht

Van proefputten wordt in de regel de volledige stratigrafische sequentie onderzocht. De proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen in de verticale stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en wordt zodanig geregistreerd. De diepte van de proefput omvat heel het archeologisch relevante deel van de bodemopbouw. Het niveau van de aan te leggen vlakken wordt bepaald tijdens het veldwerk zelf en de ervaring van de veldwerkleider. Na het opgraven van elk vlak wordt geverifieerd, op basis van de vaststellingen uit de putwanden en door middel van lokale verdiepingen van het opgravingsvlak, of er zich dieperliggende niveaus met archeologische sporen of vondsten bevinden. In dat geval wordt een nieuw opgravingsvlak aangelegd en onderzocht. Indien de diepte van de proefput de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen tot in de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie geplaatst om de stratigrafie in kaart te brengen.

De aanleg van de proefputten gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 0,80 - 2 m breed. Ook smallere graafbakken kunnen ingezet worden. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau.

Indien er sprake is van meerdere potentiële archeologische niveaus wordt elk niveau apart gewaardeerd. Wanneer archeologisch relevante sporen worden aangetroffen, worden deze gedocumenteerd volgens de methoden opgelegd in de Code Goede Praktijk. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is en dat dit op elk moment aangeleverd kan worden. Alle sporen dienen gecoupeerd te worden om de onderzoeksvragen te beantwoorden. De erkende archeoloog is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Deze onderzoeksopdracht kadert binnen de doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – die tijdens het voorgaande bureauonderzoek niet werd gehaald. Bij het proefputtenonderzoek moeten enkele onderzoeksvragen beantwoord worden (Zie hoofdstuk 1.1.3).

2.2 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek

2.2.1 Methoden en technieken

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken in de Code Goede Praktijk.⁷

Specifieke methodologie (zoals voorgesteld in het PvM van archeologienota ID5927)

Inplanting proefputten

Er dienen vier proefputten aangelegd te worden. De aan te leggen proefputten hebben een lengte van 20 tot 65 m en een breedte van 4 m. Bij de inplanting is er rekening gehouden met de bestaande gebouwen en bomen, aangezien er geen vergunning wordt aangevraagd voor het verwijderen ervan bij de verkavelingsaanvraag. De proefputten kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De omvang van de proefputten is gekozen in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de straatzijde en de nabijheid van aanwezige bebouwing in de omgeving.

De noordelijke proefput met oost-west oriëntatie, wordt haaks op de oude Leiearm ten westen van het onderzoeksgebied aangelegd. Er wordt verwacht dat de oorspronkelijke topografie afhelde naar de Leie toe, zodat de proefput er haaks op komt te liggen, maar het laat ook toe om de begrenzing van de eventueel aanwezige historische bebouwing en/of de achtertuinen te kunnen onderzoeken. De ligging van deze proefput laat verder ook toe na te gaan of er nog archeologische resten aanwezig zijn ter hoogte van de gesaneerde zones en de impact van de huidige verharding op het bodemarchief in te schatten. Aangezien deze proefput door een gebouw dan niet gesloopt wordt in het kader van de verkavelingsaanvraag, niet kan doorgetrokken worden tot aan de oude Leiearm, is ten zuidwesten ervan een proefput met dezelfde oriëntatie voorzien.

De twee zuidelijke proefputten worden haaks hierop aangelegd, zodat ze dwars over de stadsgracht en eventuele andere resten van de stadsverdediging komen te liggen. De meest oostelijk gelegen proefput werd zo ver mogelijk naar het oosten aangelegd, zodat eventueel aanwezige historische bebouwing wordt aangesneden. Deze proefput is doorgetrokken over de volledige breedte van de mogelijk aanwezige resten van een Vaubanversterking. De meest westelijke proefput werd zo ver mogelijk naar het westen gelegd, zodat deze de mogelijk aanwezigheid van een sluis kan onderzoeken.

Indien bij de uitvoering van het proefputtenonderzoek obstakels worden vastgesteld (vb. bomen) waardoor het niet mogelijk is om de proefputten aan te leggen zoals voorzien, is het mogelijk ze plaatselijk te onderbreken of licht te verplaatsen, zolang het mogelijk blijft de elementen die de keuze voor de inplanting hebben bepaald kunnen geëvalueerd worden.

Oppervlakte en dekkingsgraad onderzoek

Aan de hand van de reeds beschreven methode worden vier proefputten aangelegd die samen ca 665 m² omvatten. Op die manier wordt ca. 7,9 % van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan, gezien de stedelijke context, om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein.

Selectie vondsten

Alle vondsten die tijdens de aanleg van de proefputten en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, worden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische

⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017

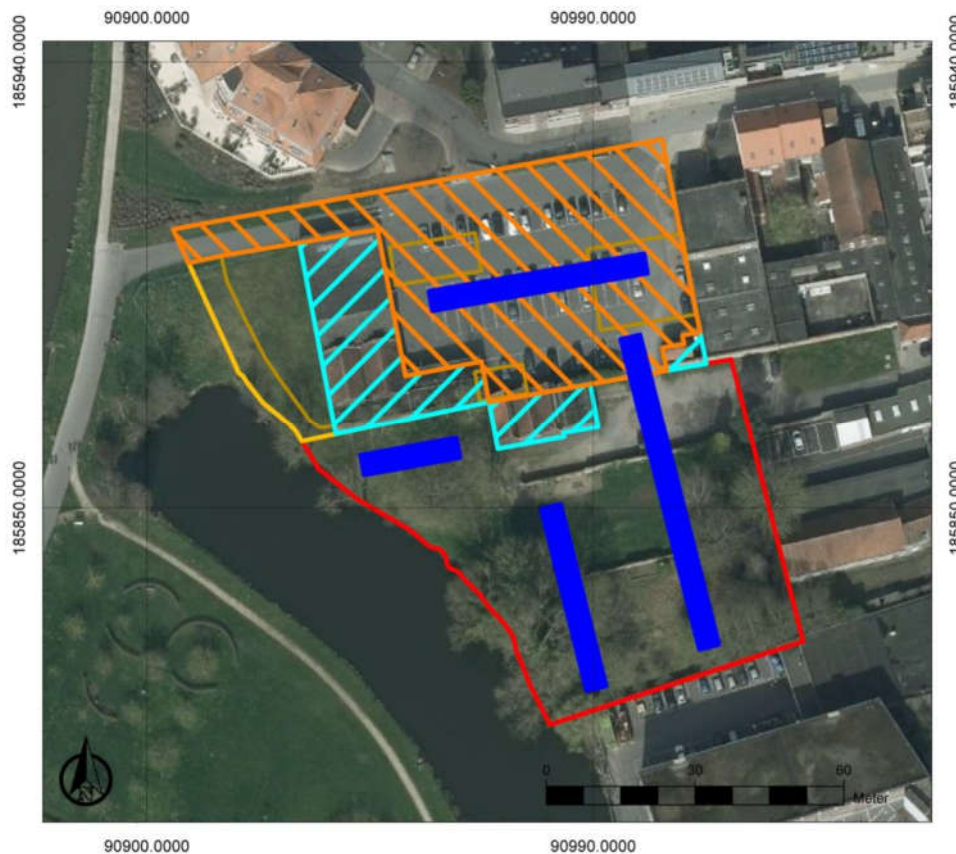
sporen of bodemeenheden wordt daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Enkel in sporen met een duidelijk recente ouderdom worden niet alle vondsten systematisch ingezameld.

Staalname

Er worden in regel geen stalen genomen tijdens het onderzoek. Enkel gevoelige en relevante archeologische sporen of bodemeenheden worden indien gewenst bemonsterd. Deze bemonstering kadert echter niet binnen het beantwoorden van de onderzoeksvraagstelling zoals geformuleerd in de onderzoeksvragen. Dergelijke staalname en mogelijke verdere analyse van deze stalen dient dan ook bijkomend gemotiveerd te worden en gekaderd worden binnen bijkomende onderzoeksvragen.

Referentieprofielen

Tijdens het proefputtenonderzoek worden referentieprofielen geregistreerd, teneinde een zo representatief mogelijk beeld te bekomen van de bodemkundige en quartairgeologische opbouw van het plangebied.

Figuur 1: Inplanting proefputten op orthofoto met aanduiding van de zone waar het bodemarchief deels verstoord is (lichtoranje) met aanduiding van de bestaande gebouwen (cyaan) en verhardingen (donkeroranje) en waar ontgravingen hebben plaatsgevonden (bruin) in het kader van de saneringswerken. Afbeelding overgenomen uit het PvM.⁸

⁸ CLAESSENS et al. 2017

2.2.2 Organisatie van het vooronderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd op 12 en 13 augustus 2019 onder leiding van erkend archeoloog Olivier Van Remoorter. Verder werd het veldwerk uitgevoerd door archeologen Sarah De Cleer, Jasmijn Overmeire en Emmy Van Laere.

Voorafgaand aan het veldwerk werden de proefputten uitgezet op donderdag 8 augustus 2019. Dit was vooral van belang om de werkputten op de nog aanwezige parking voorafgaand aan het onderzoek te kunnen uitslijpen. Bij het uitzetten kon ook al waargenomen worden dat de inplanting van sommige werkputten niet geheel volgens plan zou kunnen verlopen. De afwijkingen ten opzichte van het Programma van Maatregelen zullen onder 2.2.3 verder besproken worden.

De proefputten werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 17 ton met een gladde graafbak van 1,8 m. Van alle proefputten werden overzichtsfoto's gemaakt. De werkputten en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO of een RTS van het type Geomax Zoom 80 en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van een GIS omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

Op maandag 12 augustus 2019 werden werkputten 1 tem 4 aangelegd. Werkput 5 werd op dinsdag 13 augustus 2019 aangelegd en geregistreerd. Alle werkputten werden onderzocht door middel van één vlak. Bij werkput 5 werd voor de registratie van het profiel van de stadsgracht wel nog centraal in de werkput een verdiept gedeelte aangelegd. Op deze manier konden ook de dieper gelegen opvullingslagen van de gracht onderzocht worden. Helaas kon door de grote diepte en het grondwater de onderzijde van de gracht niet veilig bereikt worden door middel van de werkput. Ter aanvulling van de profieltekeningen werden waar mogelijk extra boringen geplaatst om zo de onderzijde van de stadsgracht te bepalen.

Figuur 2: Sfeerbeeld van de aanleg van werkput 1 in de parkingzone.

Figuur 3: Sfeerbeeld van de aanleg van werkput 3. De wateroverlast van het hangwater in de puinlagen is hierbij duidelijk.

Figuur 4: Sfeerbeeld van de aanleg van een getrapte werkput (werkput 4). Op deze manier kon veilig een gedegen registratie van de stadsversteking gedaan worden.

Figuur 5: Overzicht van werkput 5 met zicht op de getrapte uitgraving. In deze werkput kon een quasi volledige doorsnede van de laatmiddeleeuwse stadsversterking gemaakt worden.

2.2.3 Afwijkingen uitvoer onderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd waar mogelijk conform de opgestelde methode en strategie en conform de Code van Goede Praktijk.

Echter, door de realiteit in het veld, alsook de aanwezige gebouwen en bomen diende het puttenplan aangepast te worden. Hierbij werd vooral geschoven met de locaties van de werkputten en de omvang hiervan. De oriëntatie van de werkputten werd wel steeds zoals voorzien in het PvM (ID5927) uitgevoerd.

Werkput 1, gelegen op de parking in het noorden van het plangebied diende in zuidelijke richting verschoven te worden. Op de oorspronkelijk voorziene locatie was immers een nog actieve riolering aanwezig. Daarom werd besloten de locatie van de werkput met vijf meter naar het zuiden te verplaatsten. Deze werkput werd niet volledig aangelegd. De belangrijkste reden hiertoe was de sterke teergeur die vrijkwam bij het openleggen van de funderingen van één van de gastanks die in deze zone nog aanwezig waren. Omwille van de sterke verstoring door deze industriële resten en de vervuilde grond waarmee deze tank gedempt was, werd besloten de rest van deze zone niet meer te onderzoeken. Op basis van de milieustudie kon namelijk bepaald worden dat in deze zone drie van dergelijke tanks aanwezig waren, waarvan één reeds gesaneerd was. Gezien de diepe verstoring van deze recente constructies en de vervuiling, kon deze zone als archeologisch niet relevant bestempeld worden. Met het oog op de veiligheid werd het uitgraven van de werkput dan ook stop gezet.

Werkput 2 diende door de aanwezigheid van enkele te behouden bomen ook iets naar het zuidoosten verplaatst te worden. Voor de rest werd deze werkput conform het PvM (ID5927) uitgevoerd.

Werkput 3 en 4 vormden samen de eerste noord-zuid georiënteerde proefput op de locatie van de vermoedde stadsgracht. Door de aanwezigheid van een perceelsmuur en verschillende te behouden bomen diende deze proefput in twee delen opgesplitst te worden. Het noordelijke deel van de proefput (werkput 3) lag op de voorziene locatie, het zuidelijke deel (werkput 4) werd in noordoostelijke richting opgeschoven om zo de aanwezige vegetatie geen schade toe te brengen. Verder werd dit deel van de proefput ook ingekort aangezien er verschillende bomen aanwezig waren die behouden dienden te worden in het zuidelijke deel van het plangebied.

Werkput 5, de langste proefput kon op de voorziene locatie aangelegd worden. Echter, bij deze proefput werden beide uiteinden ingekort. Het zuidelijke uiteinde werd omwille van de eerder vermeldde te behouden bomen in het zuiden van het terrein ingekort. In het noorden werd de werkput niet verder uitgraven door de sterke recente vergravingen die in dit deel van het terrein plaatsgevonden hadden, de aanwezige verharding van de parking en het puin van de gasfabriek die op de parking gestaan heeft.

Er werd in totaal ca 340 m² aan werkputten aangelegd. Er werden geen kijkvensters gegraven. Dit houdt een dekkingsgraad in van 4%. Echter, gezien de aard van de sporen en de site en de verstoring en vervuiling in het noorden van het plangebied is dit zeker voldoende om een representatief beeld te vormen van het archeologisch bodemarchief.

Verder werden gezien de verwachting op een stratigrafisch complexe situatie geen bodemkundige referentieprofielen geregistreerd. Wel werden verschillende profielen per werkput geregistreerd om zo vooral de verwachte antropogene en in mindere mate de natuurlijke bodemopbouw te kunnen onderzoeken. Rekening houdende met de natuurlijke, archeologische en technische omstandigheden werden de profielen gelijkmatig over de hele site verspreid. Vervolgens werden deze per laag of horizont beschreven.

2.2.1 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

Er werd geen beroep gedaan op externe specialisten.

Figuur 6: Inplanting proefputten volgens PvM (ID 5927) en aangelegde proefputten op orthofoto.⁹

⁹ AGIV 2019c

2.3 Assessmentrapport

2.3.1 Assessment onderzoeksterrein

2.3.1.1 *Landschappelijke en aardkundige situering*

Voor een uitgebreide beschrijving kan verwezen worden naar hoofdstuk 2.4.1 van archeologienota ID5927. Een korte samenvatting volgt hier.

Deinze zelf ligt in het Schelde-Leie interfluvium. Het landschap bestaat uit een afwisseling van zandruggen, kouterruggen, beekvalleities en rivierdalen. In de valleien is het landschap vrij vlak met hoogtes tussen de 6 en de 8 m. Deinze ligt in de vallei van de Leie. Volgens de quartairgeologische kaart komen in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen, en/of hellingafzettingen van het Quartair voor. Hieronder bevinden zich fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en daaronder nog oudere fluviatiele afzettingen van het Eemiaan (Laat-Pleistoceen).

2.3.1.2 *Bodem, paleolandschap en referentieprofielen*

Voor een uitgebreide beschrijving kan verwezen worden naar hoofdstuk 2.4.1 van archeologienota ID5927.

De bodemkaart geeft aan dat het onderzoeksgebied in een bebouwde zone (OB) ligt, waardoor er voor het onderzoeksgebied weinig informatie beschikbaar is naar de bodemgesteldheid. Ten westen zijn een matig natte en een natte zandleembodem zonder profiel (Ldp en Lepz) te vinden. Ook treffen we in het westen een sterk gleyige en in het noordwesten een matig gleyige kleibodem zonder profiel (Eepz en Edp) aan.

In totaal werden vijf profielen geregistreerd (zie ook Plan 4). Deze profielen leverden vooral een inzicht in de antropogene bodemopbouw binnen het plangebied. In de profielen die tot op het niveau van de moederbodem konden worden aangelegd kon slechts een A-C profiel waargenomen worden. Nergens kon een oorspronkelijke bodemopbouw geregistreerd worden. De natuurlijke bodem binnen het plangebied bestond uit een geelwit zand. Aangezien de verwachting van een complexe stratigrafie werd ook vooral ingezet op de registratie van de antropogene profielen. Aangezien in het zuidelijke gedeelte van het plangebied vooral sporen en lagen aanwezig waren die te linken waren aan de stadsversterking die op deze locatie lag, werd ingezet op de registratie hiervan. In Profiel 5.1 kon een vrij volledige doorsnede op deze stadsversterking verkregen worden. In de delen van het profiel met de aanzet van de stadsgracht konden zowel aan de veldzijde als aan de stadzijde enkel maar een zelfde zandige moederbodem waargenomen worden. Ook in de boringen om de onderzijde te proberen bepalen, kon enkel een zelfde zandige moederbodem herkend worden. Een verschil in bodemopbouw werd niet vastgesteld. Het lijkt er op dat de stadsgracht door een uitloper van de zandrug waarop Deinze gesticht werd, uitgegraven was. In de historische bronnen wordt deze gracht ook de 'Holle gracht' genoemd omdat deze zeer diep doorheen de zandrug diende gegraven te worden.¹⁰

Lagen die zouden kunnen wijzen op natuurlijke afzettingen van de Leie werden niet in de profielen herkend.

De terreinopbouw in het noorden van het terrein verschilt enigszins van deze in het zuidelijke, onbebouwde deel van het terrein. Globaal kan wel gesteld worden dat overal de bodemopbouw eenzelfde A/C-profiel vertoont. De oorspronkelijke bodemopbouw kon nergens vastgesteld worden.

¹⁰ VAN DOORNE & VAN DOORNE 1980

Ter hoogte van de parking kon boven op de moederbodem een ca 1,5 m dik pakket antropogene ophogingslagen waargenomen worden. De bovenste halve meter tot 70 cm is wellicht in verband te brengen met de bouw van de gasfabriek en de aanleg van de parking. Het gaat om een ca 50 cm dik pakket kiezels en grof puin waarop de asfaltlaag van de parking lag met daaronder een ca 20 cm dikke zandlaag met een donkergrijs en lichtgeelbeige gevlekte kleur. Als inclusies kunnen houtskool, sintels, baksteen en mortelbrokken waargenomen worden. Onder deze recente lagen kunnen drie lagen herkend worden die vermoedelijk in de late middeleeuwen moeten gedateerd worden. Deze lagen hebben een lichtgrijze tot lichtgrijsbruine kleur en bestaan uit zand. Als inclusies konden enkel wat houtskoolspikkels en ijzerconcreties opgetekend worden. De onderste laag was tevens ook sterk gebioturbeerd. Mogelijk moeten deze laatmiddeleeuwse lagen in verband gebracht worden met het wallichaam dat in deze zone moet geplaatst worden en ook in werkput 5 duidelijk aangesneden werd.

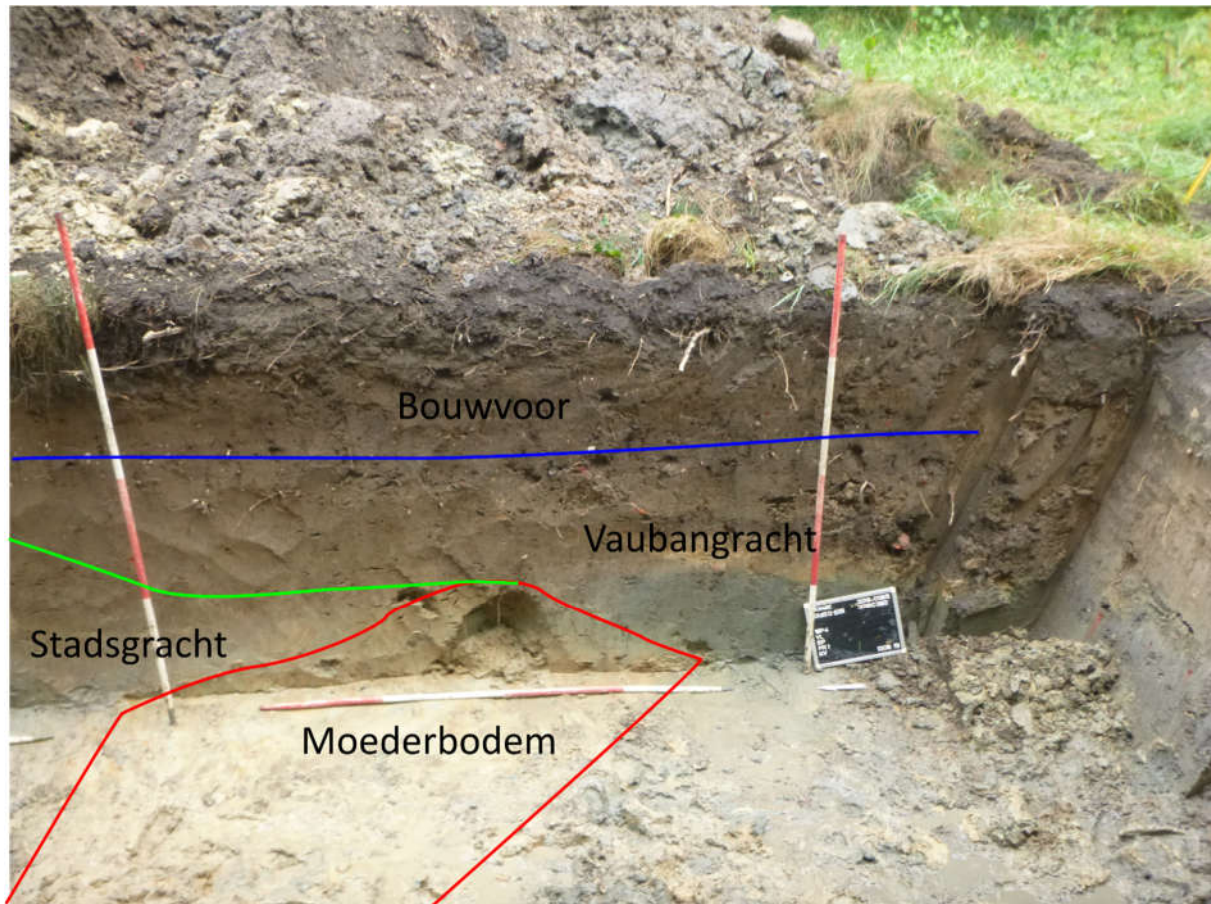

Figuur 7: Profielfoto van profiel 1.1.

In het profiel van werkput 2 konden ca 1,6 m aan antropogene ophogingslagen waargenomen worden in het noordoosten van de werkput. De bovenste meter van deze ophogingslagen bestonden uit heterogene puinpakketten afgewisseld met lagen donkerbruingrijs licht lemig zand. Als inclusies kon vooral puin opgemerkt worden, maar ook sintels en houtskool waren hierin aanwezig. In het zuidwesten van de werkput ging de moederbodem over naar een vermoedelijk colluviaal pakket met daarboven verschillende vermoedelijke aanplempingslagen naar de Leie toe. Deze lagen bestonden uit een kleilig zand tot zandige klei. Als inclusies konden baksteen en mortelfragmenten herkend worden. Eén van deze lagen bevatte opvallend genoeg ook verschillende fragmenten verbrande leem en houtskool. Gezien de grote diepte van de proefput en het opkomende grondwater werd niet verder verdiept langsheen het profiel. Gezien de ligging vlak naast de Leie kon vermoed worden dat deze lagen wellicht aanplempingslagen in de Leie waren.

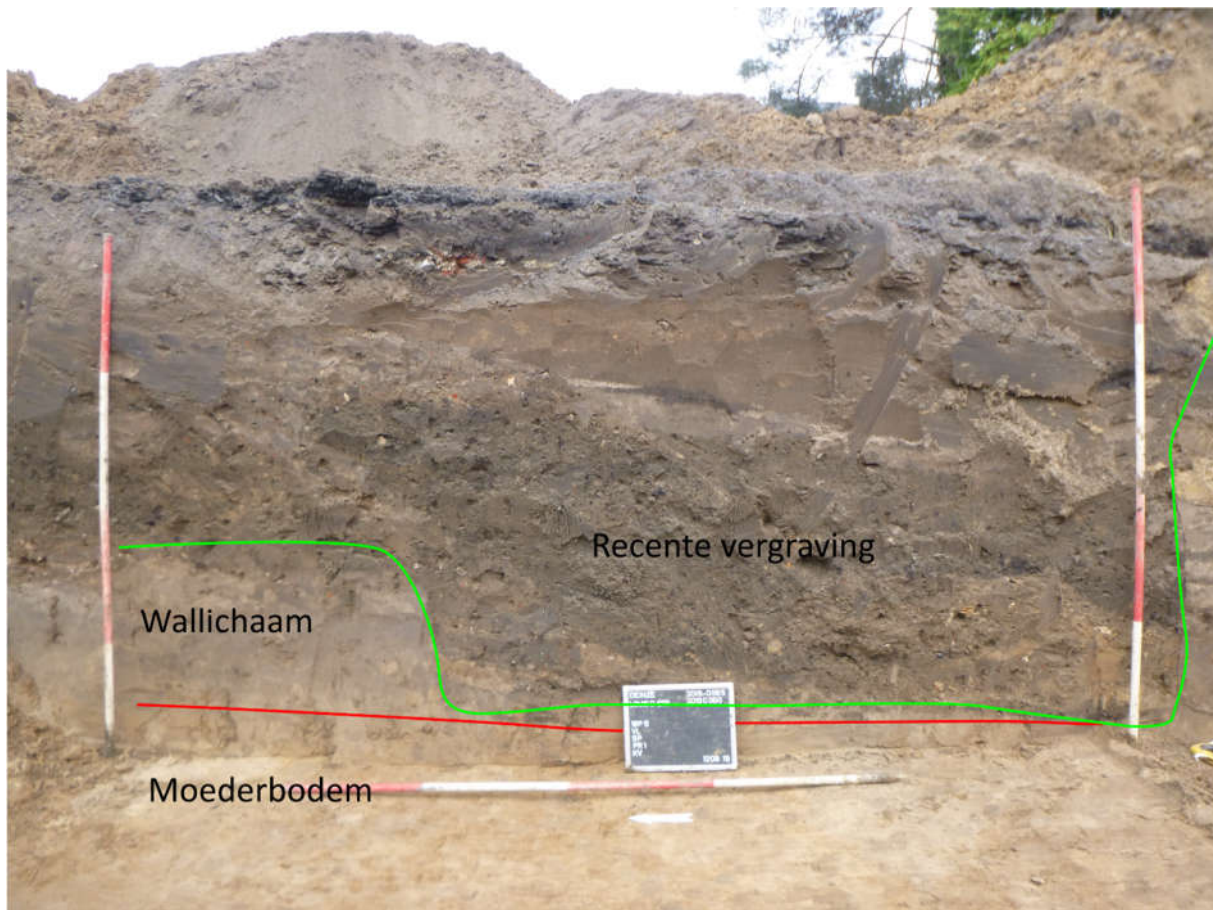
De profielen in werkputten 3, 4 en 5 vertoonden algemeen genomen een zelfde beeld. In werkput 3 kon geen moederbodem aangesneden worden, enkel grachtlagen. In het profiel dat in deze werkput geregistreerd werd, kon de oversnijding van zowel de laatmiddeleeuwse stadsgracht als de postmiddeleeuwse Vaubangracht geregistreerd worden.

In werkputten 4 en 5 kon de moederbodem duidelijk geattesteerd worden. In werkput 4 kon naast de oversnijding van de Vaubangracht en de laatmiddeleeuwse stadsgracht ook duidelijk de overgang naar de moederbodem geregistreerd worden. Deze werd op ca 7 m TAW aangesneden. Hierboven bevonden zich nog ca 1,3 m dempingslagen van de grachten en recente ophogingspakketten. De bovenste lagen in het profiel bestonden uit een bruin tot donkerbruin kleiig zand waarin baksteen, houtskool, sintels en mortel aanwezig waren. Onder deze recente lagen bevonden zich dan de dempingslagen van zowel de laatmiddeleeuwse stadsgracht als de Vaubangracht.

Figuur 8: Detailfoto van profiel 4.2 met detail van de twee grachten en het hoogste punt waarop de moederbodem aangesneden werd in deze werkput.

Aan de noordelijke zijde van werkput 5 konden naast de lagen van de stadsgracht ook de onderkant van het vermoedelijke laatmiddeleeuwse wallichaam opgetekend worden. Dit bestond uit een ca 1m hoog bewaarde wal, waarin vier lagen opgetekend konden worden (zie infra). Deze wallagen waren voor ca 2,5 m lengte bewaard, waarna de wal door verschillende recente kuilen grotendeels vergraven werd.

Figuur 9: Detailfoto van profiel 5.1 met zicht op de recente vergravingen doorheen de laatmiddeleeuwse wal.

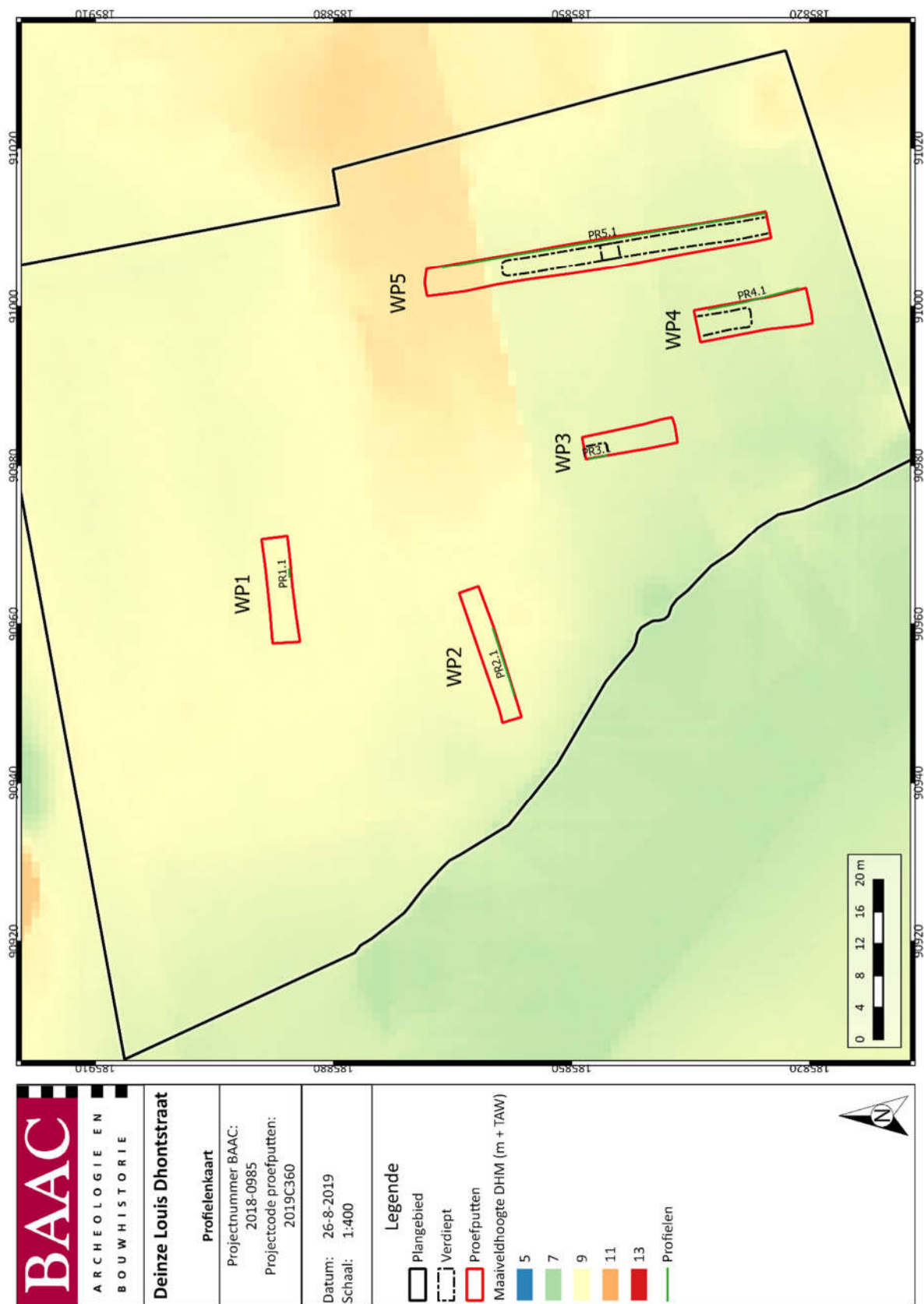
2.3.2 Assessment sporen en structuren

2.3.2.1 Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak

Er werden geen archeologische sites aan het huidige oppervlak aangetroffen. De enige resten die zichtbaar waren aan het oppervlak waren twee 19^e-eeuwse perceelsmuren die in het sporen- en structurenverhaal weinig belangrijk zijn.

2.3.2.2 Stratigrafie van de site

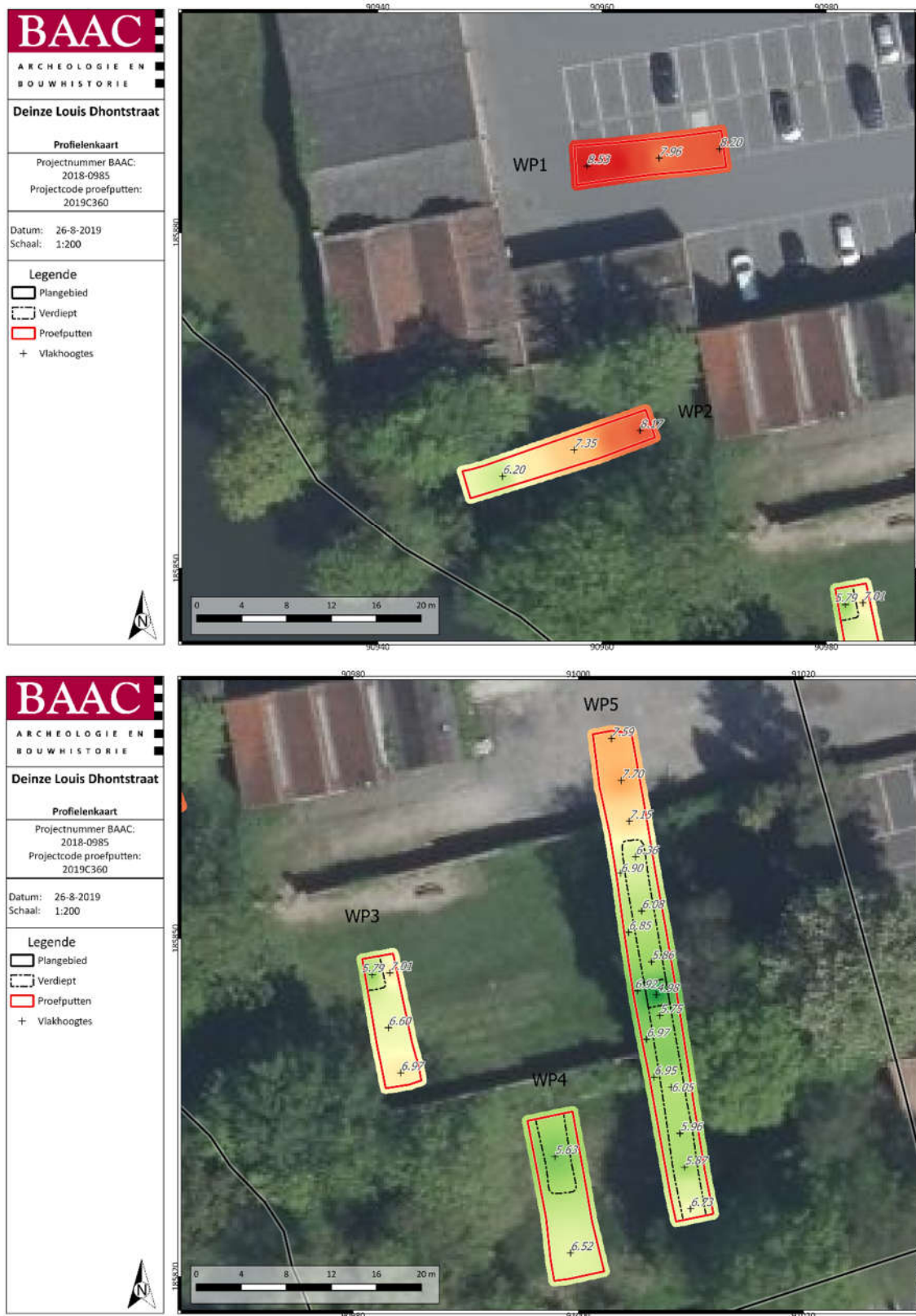
De antropogene stratigrafie werd door middel van vijf profielen, verspreid over de vijf werkputten bestudeerd. De stratigrafie van de site bestond uit slechts één relevant (leesbaar) archeologisch niveau, net onder de A-horizont. In het noorden (werkput 1) werd de moederbodem aangesneden op ca 1,5 m onder maaiveld (ca 7,10 m TAW). In werkput 2 kon de moederbodem geattesteerd worden op ca 7,50 m TAW, of 1,60 m onder maaiveld. In werkput 3 kon nergens moederbodem aangesneden worden. In werkput 4 werd de moederbodem op ca 7,00 m TAW. In werkput 5 kon de moederbodem aangesneden worden in het zuiden op 7,40 m TAW, in het noorden was dit op 7,50 m TAW.

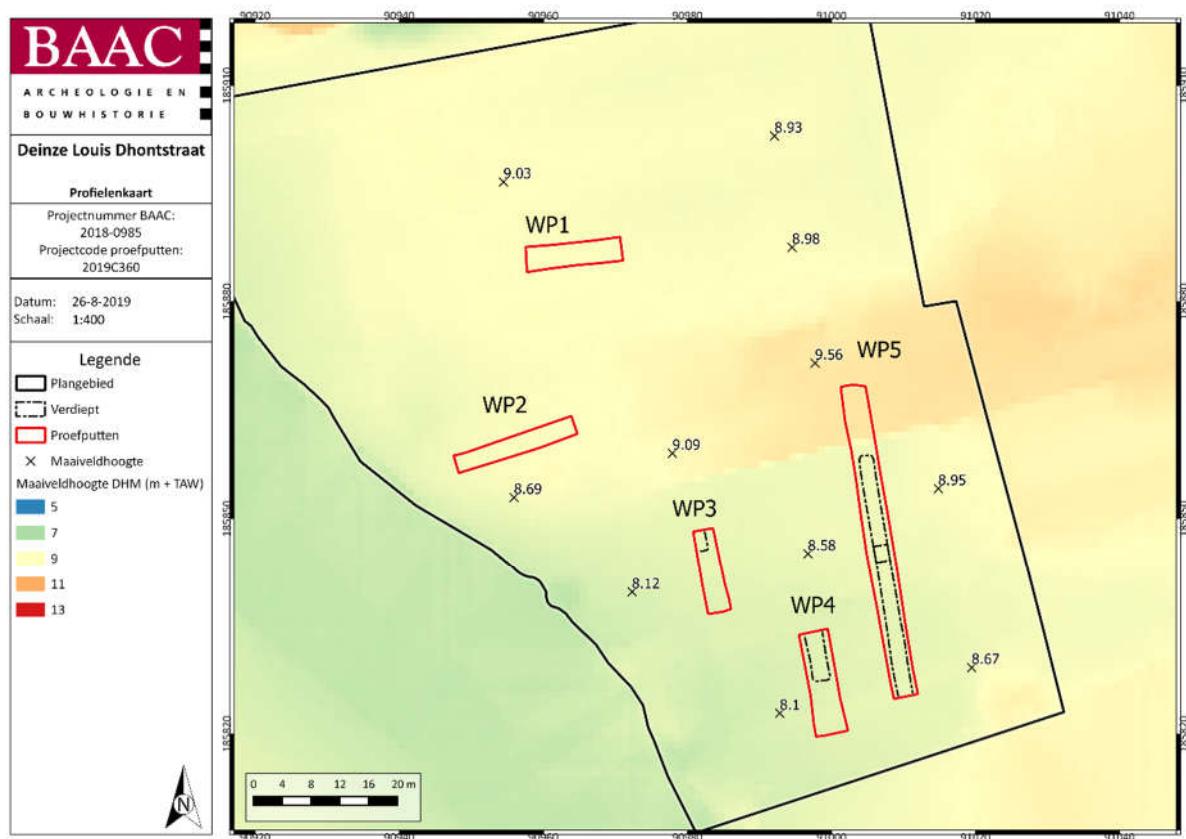
Plan 4: Locaties van de profielen. (1:400; digitaal; 26-08-2019).

2.3.2.1 Weergave onderzoek: kaarten

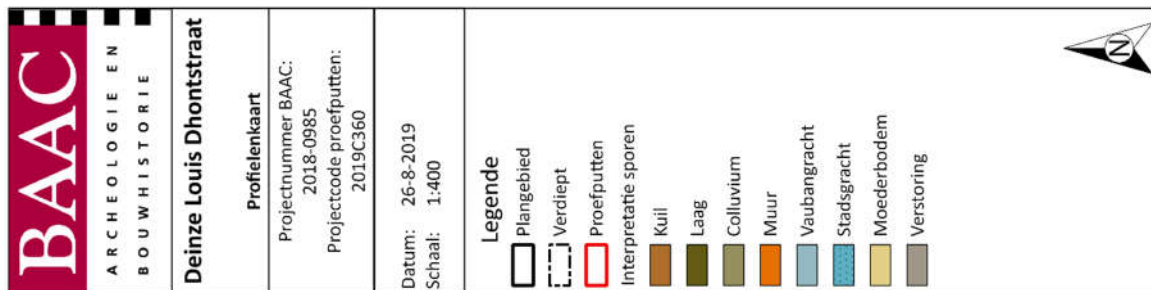
Zie onder.

Figuur 10: Vlakhoogtes.

Figuur 11: Maaiveldhoogtes.

BAAC Vlaanderen Rapport 1214

2.3.2.2 Harrismatrix van complexe stratigrafie en complexe spoorcombinaties

Niet van toepassing.

2.3.2.3 Beschrijving sporenbestand

Werkput 1:

In werkput 1 werd naast enkele recente ophogingslagen slechts één relevant spoor aangesneden, namelijk een bakstenen muur van één van de gastanks van de voormalige gasfabriek. Deze muur kreeg spoornummer 1001. De muur vertoonde in het vlak reeds een duidelijke kromming. De muur zelf was een anderhalfsteens brede muur en had in het vlak een breedte van ca 53 CM. De muur zelf was opgetrokken in paarse en rode bakstenen met een formaat van 19x8x5 cm die gebonden waren met een grijze cementmortel. Langsheen de binnenzijde was een duidelijk verstek zichtbaar, de muur van de tank ging hier over van een anderhalfsteens brede naar een ongeveer halfsteens brede muur. De trap die hierdoor gevormd werd, was ook afgewerkt met een cementmortellaagje. De binnenzijde van deze tank was gevuld met witgrijs tot blauwgrijs gereduceerd zand dat bij het afgraven zeer sterk naar teer rook. Omwille van deze vervuiling werd dan ook besloten deze zone niet verder te prospecteren, aangezien er minstens twee van deze gastanks aanwezig waren en er in het uiterste oosten van het terrein ook reeds een grote zone gesaneerd was.

Figuur 12: Vlakfoto van spoor 1001.

Werkput 2:

Werkput 2 was gelegen in het noordwesten van het plangebied en was haaks op de oude Leiearm aangelegd. In het vlak werden in het noordwesten van de werkput verschillende dagzomende lagen herkend. Deze kregen spoornummer 2001. In het vlak bestonden deze lagen vooral uit blauwgrijze klei waarin verschillende fragmenten baksteen en mortel zaten. Het is niet geheel duidelijk hoe deze lagen moeten geïnterpreteerd worden. Met grote waarschijnlijkheid gaat het om aanplempingslagen naar de Leie toe, maar er bestaat ook een mogelijkheid dat het gaat om resten van de laatmiddeleeuwse stadsversterking. In profiel 2.1 zijn duidelijk naar het noordwesten toe afhellende lagen zichtbaar. Door het opkomende grondwater in deze lagen kon echter geen dieper profiel aangelegd worden waardoor de interpretatie niet zeker is. Echter, als gekeken wordt naar de kleur en de textuur van de lagen viel op dat deze sterk overeen kwamen met de vastgestelde lagen in werkputten 3 tem 5. Hier bestonden de opvullingslagen van de stadsgracht steeds uit klei of kleig zand. Ook een blauwbruine tot blauwgrijze kleur kwam frequent voor. Vermoedelijk werd met deze lagen de aanzet van de stadsgracht en de aansluiting naar de Leie toe net aangesneden. Op de kaart van 1649 is ook duidelijk te zien hoe de stadsgracht binnen het plangebied een kromming vertoont. Vermoedelijk kan dit dan ook gecorreleerd worden met de aangesneden lagen in de werkput.

Naast de mogelijke sporen van de stadsversterking werden verder nog drie grondsporen in de moederbodem en één bakstenen structuur die in spoor 2001 aangelegd was geregistreerd.

In het noordoosten van de werkput werden drie sporen aangesneden. Het ging hierbij om een recente paalkuil (spoor 2004), een kuil (spoor 2005) en een gracht of laag (spoor 2006). (Paal)kuil 2004 had in het vlak een ovale vorm met een lengte van 34 cm en een breedte van 30 cm. De vulling van dit spoor bestond uit een donkergrijszwart lemig zand waarin plantenwortels, sintels en houtskool aanwezig waren. Op basis van de scherpste van de aflijning en de opvulling van de kuil kon een recente datering verondersteld worden. Kuil 2005 was een vermoedelijk ronde kuil met een lengte van 1,5m en een minimale breedte van ca 60 cm. Dit spoor werd oversneden door 2006. De vulling van deze kuil bestond uit een bruingrijs lemig zand waarin ook baksteen, houtskool en plantenwortels aanwezig waren. Spoor 2006 ten slotte was een spoor met een vulling die bestond uit een lichtgrijsbruin gevlekt licht lemig zand. Als inclusies konden baksteen, mortel en houtskoolfragmenten herkend worden. Aangezien dit spoor niet volledig binnen de werkput viel, kon de exacte aard niet achterhaald worden. Vermoedelijk ging het ofwel om een gracht, ofwel om een laag die mogelijk in verband kon gebracht worden met het laatmiddeleeuws wallichaam dat verder in werkput 5 ook aangesneden werd.

De bakstenen structuur (spoor 2003) bestond uit een rechthoekige structuur waarvan de korte zijde binnen de werkput lag. De zuidoostelijke hoek liep verder door buiten de werkput. Er kan dus geen uitspraak gedaan worden over de eventuele lengte van deze structuur, maar gezien de opbouw kan een hypothetische lengte van ca 2,6 m gereconstrueerd worden als er wordt uitgegaan van een dubbele vierkante constructie. De muur zelf was grotendeels opgetrokken in recuperatiemateriaal, hoewel er ook nog enkele volledige bakstenen tussen zaten. De volledige bakstenen hadden een formaat van 20x10x5 cm. Van de recuperatiestenen konden enkel de breedtes en de diktes opgemeten worden. Het ging hierbij om breedtes tussen 11 en 12 cm en diktes tussen 5,5 en 6 cm. Mogelijk zijn deze bakstenen afkomstig van een laatmiddeleeuwse constructie gezien de vrij grote formaten. De bakstenen waren gevat in een gele zandmortel. De muur zelf was een halve steen breed. Hoewel er duidelijk recuperatiemateriaal gebruikt was, waren de meeste bakstenen toch ongeveer even lang, waardoor er in een halfsteens verband kon gemetseld worden. Als naar de historische kaarten gekeken wordt, valt op dat deze structuur dezelfde oriëntatie heeft als een gebouw dat op de Atlas der Buurtwegen en de Vandermaelenkaart afgebeeld staat. Vermoedelijk gaat het dus om een kleine kelder die bij dit gebouw hoorde. De afbraak van deze structuur was vrij diepgaand, en was tot ca 1m onder maaiveld gegaan. Dit zorgde voor een dik, recent puinpakket. Een exacte datering van de sloop van dit gebouw kon op basis van de veldgegevens niet achterhaald worden, maar dit kan mogelijk met

de bouw van de gasfabriek in verband gebracht worden. Op basis van de historische kaarten moet dit tussen 1862 en 1911 gedateerd worden.

Figuur 13: Vlak- en detailfoto van de binnenzijde van baksteenstructuur 2003.

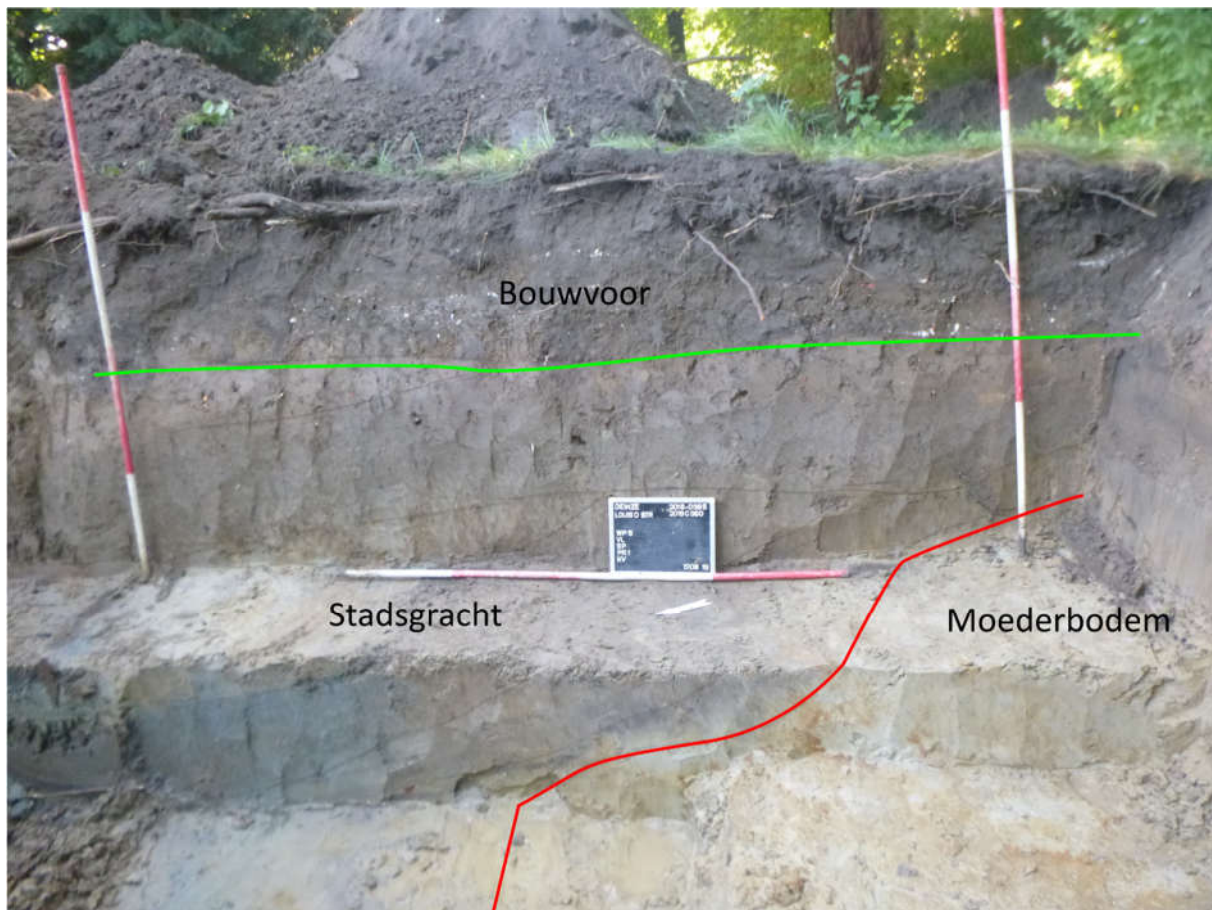
Werkputten 3, 4 en 5:

Het beeld dat uit werkputten 3, 4 en 5 naar voor komt, is sterk vergelijkbaar. Er konden in de profielen en de vlakken die in deze werkputten aangelegd werden twee grote structuren herkend worden. Een eerste is de laatmiddeleeuwse stadsversterking van Deinze, bestaande uit een gracht en een aarden wal. De tweede is een grachtstructuur die vermoedelijk tot een laat 17^e-eeuwse versterkingsfase van Deinze kan gerekend worden en die een Vauban-achtig gebastionneerd stelsel introduceerde bij de stadsversterkingen. Voor de overige bespreking zal deze gracht als Vaubangracht omschreven worden.. Deze versterking is enkel gekend van een kaart uit 1694. Op basis van de veldgegevens kon ook een hypothetische reconstructie van deze beide verdedigingssystemen gemaakt worden (Plan 6).

In werkput 5 kon een quasi volledig profiel van deze beide stadsversterkingsfasen geregistreerd worden. Profiel 5.1 gaf het beste beeld van de opbouw van de stadsversterking van Deinze op deze locatie. In dit profiel kon een gedeeltelijke coupe op de laatmiddeleeuwse stadsgracht en wallichaam en de 17^e-eeuwse aanpassingen hiervan geregistreerd worden.

De laatmiddeleeuwse stadsgracht werd gedeeltelijk in werkputten 3 en 4 en volledig in werkput 5 aangesneden. In het vlak in werkputten 3 en 4 kenmerkte de stadsgracht zich als een met een grijsbruine tot blauwgrijs kleiig zand opgevulde structuur. Zowel in werkputten 4 als 5 kon de oever van de veldzijde geregistreerd worden. In werkput 5 kon ook tevens de oever van de stadszijde geregistreerd worden.

Het profiel op de stadsgracht toonde een ca 35 m brede grachtstructuur. De gracht had aan de stadszijde een steile aanzet met onderaan een licht getrapte uitgraving, waarna de gracht weer dieper ging. De onderzijde van deze stadsgracht kon niet geregistreerd worden in de werkput, noch in de boringen. Er werd één boring in het diepste punt van de werkput gezet (ca 3,4 m onder maaiveld). In deze boring werd nog ca 1m dieper geboord, maar ook hier kon de onderkant niet bereikt worden. Door de zware kleilagen en het grondwater begon de boorkop zich vast te zuigen waardoor de boring gestaakt diende te worden. Het was duidelijk dat de onderzijde van de gracht zich op minstens 4,5 m onder maaiveld moest bevinden, maar wellicht nog dieper zat. Aan de veldzijde had de gracht eveneens een vrij strakke, schuine uitgraving.

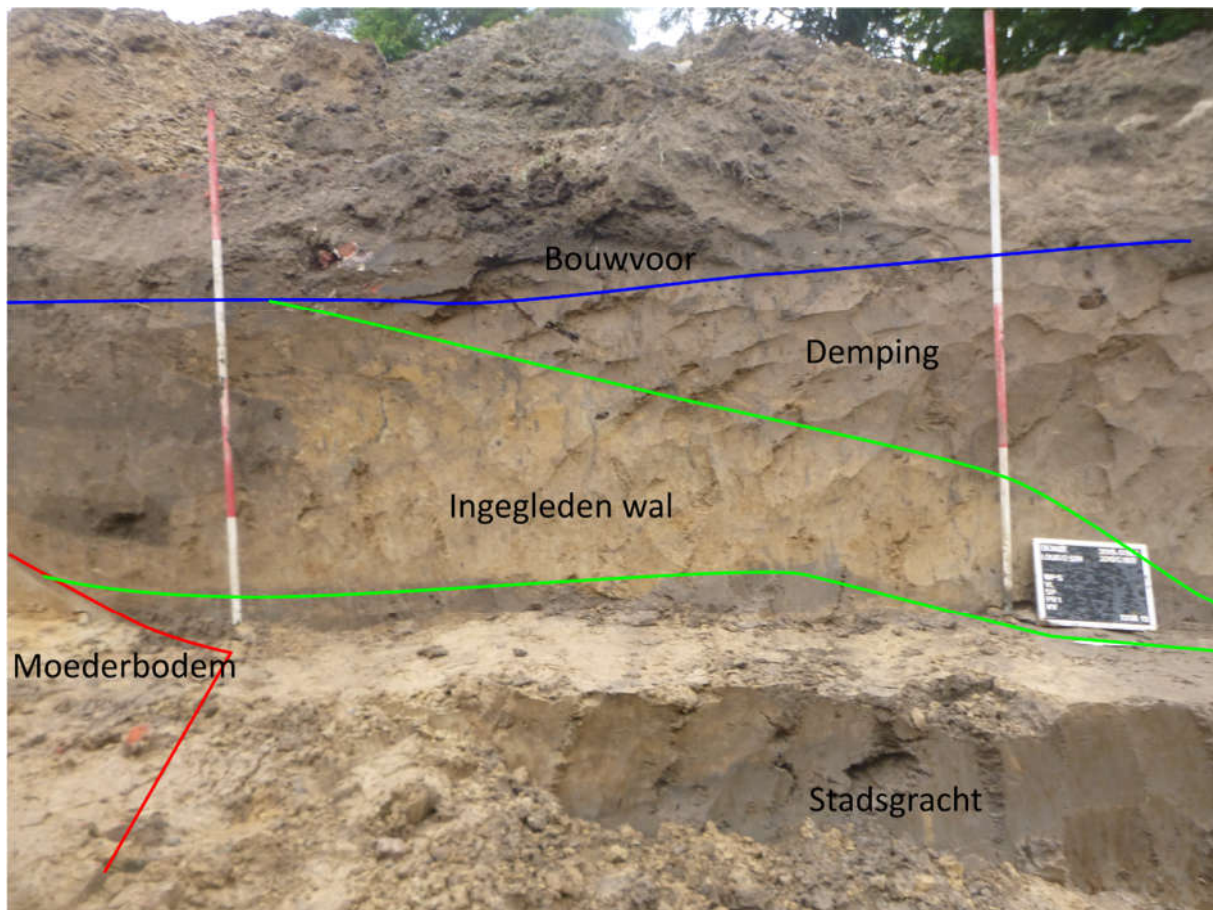

Figuur 14: Detailfoto van profiel 5.1 met zicht op de insnijding van de stadsgracht aan de veldzijde.

Aan de stadszijde konden verschillende lagen waargenomen worden die als opwerpingslagen van een laatmiddeleeuws wallichaam moeten geïnterpreteerd worden. Het ging om een viertal lagen heterogeen zand die opgeworpen werden aan de stadszijde van de stadsgracht. De lagen bestonden hoofdzakelijk uit grijsbruin zand. Laag 42 bestond uit lichtbruingrijs zand met donkerbruingrijze brokken. Laag 45 bestond uit verspitte moederbodem, wellicht afkomstig van de uitgraving van de gracht. De lagen van de wal bevatten ook sporadisch wat laatmiddeleeuws aardewerk, hoofdzakelijk gedraaid grijs aardewerk, maar ook enkele fragmenten handgevormd aardewerk konden herkend worden. Het gaat met grote waarschijnlijkheid om verspit materiaal. Dit wallichaam is vermoedelijk in de 13^e eeuw opgeworpen samen met de andere stadsversterkingen van Deinze. In het midden van de 13^e eeuw kreeg Deinze stadsrechten. Bij een opgraving aan de Markt 134-136 kon ook de 13^e-eeuwse stadswal onderzocht worden.¹¹ Deze wal bestond ook uit een heterogeen pakket aangevoerde grond waarin heel wat vondstmateriaal zat. Qua uitzicht van de lagen en qua vondstmateriaal in deze lagen komt dit mooi overeen met de aan de Louis Dhontstraat aangetroffen wallagen.

Doorheen de lagen van de stadswal was een heruitgraving van de stadsgracht zichtbaar. Deze heruitgraving kende een zeer steile oever aan de stadszijde. Gedurende de gebruiksfase is vermoedelijk een deel van de wal in de gracht ingegleden. Dit leverde een geelbeige gevlekt zandig pakket op waarin ook wat 13^e-eeuwse aardewerkfragmenten zaten (laag 39).

¹¹ VAN REMOORTER 2019

Figuur 15: Detailfoto van profiel 5.1 met zicht op de gelige, ingegleden wallagen in de stadsgracht.

In de grachtvullingen kon een onderscheid gemaakt worden tussen de actieve grachtlagen en de dempinglagen. De actieve grachtlagen (lagen 11, 14 en 40/70, lichtblauwe lagen in de gefaseerde tekening Figuur 18) bestonden uit een vrij homogeen donkergrijs zand dat enkele houtskoolspikkels bevatte en licht gebioturbeerd was. Het zand was ook licht humeus. Aan de stadszijde kon bovenop deze actieve laag een pakket met vermoedelijk ingegleden wallagen herkend worden (laag 39). Het aardewerk in deze laag bestond uit identiek materiaal als dat uit de wallagen.

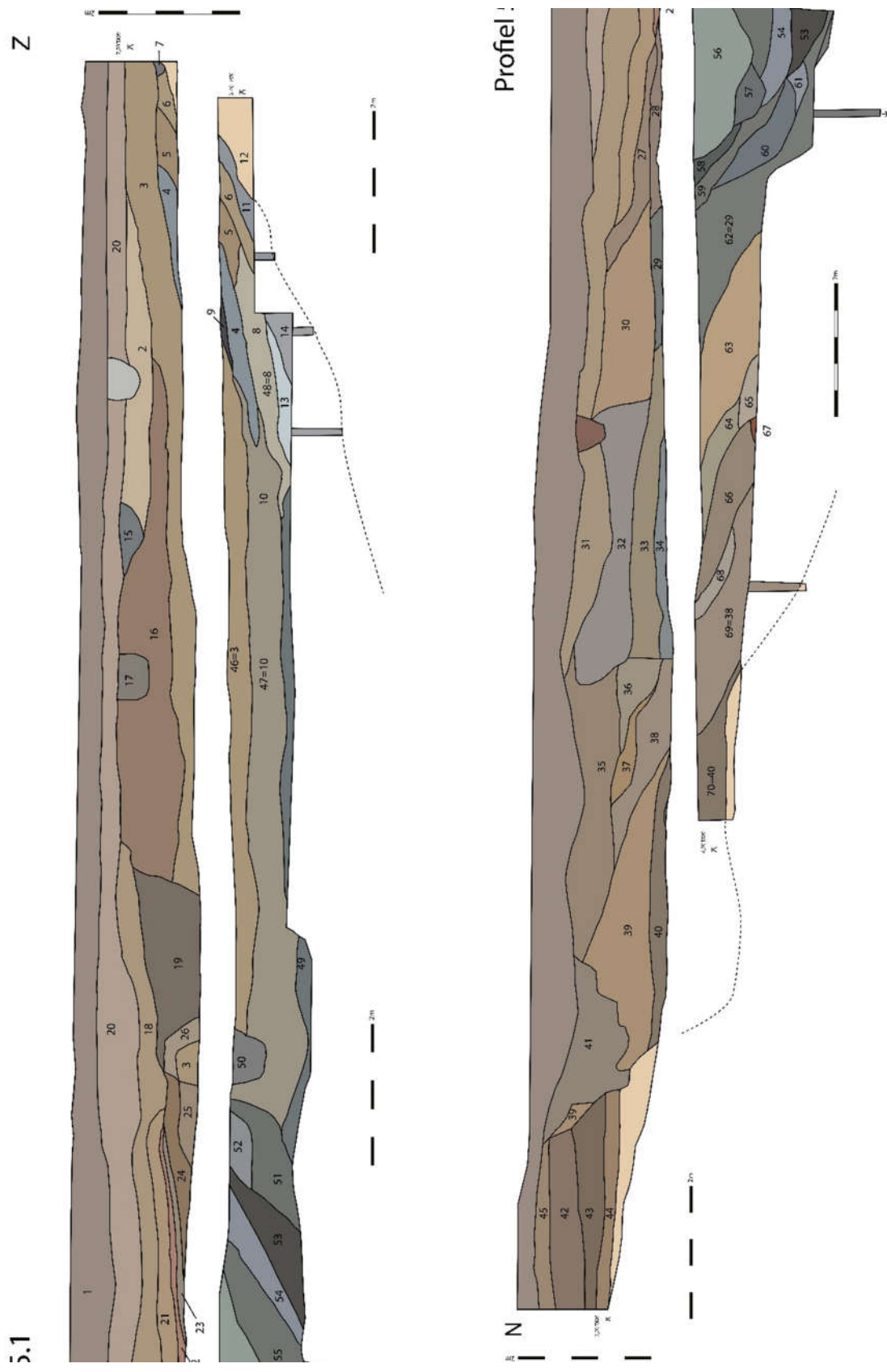
De dempingslagen van de stadsgracht (lagen 3 tem 10, 13, 26, 29, 33, 34, 36 tem 38, 49, 62 tem 69, oranje lagen in de gefaseerde tekening Figuur 18) bestonden overwegend uit grijsbruin tot blauwgrijs gevlekt kleiig zand tot zandige klei. De bovenste lagen hadden meestal een bruin-grijze kleur, terwijl de onderste pakketten een blauwgrijze tot donkergrijze kleur hadden door de reductie van deze lagen. Het was opvallend dat quasi alle lagen vrij steriel waren. Er werd amper vondstmateriaal in de aangesneden lagen aangetroffen. Het aangetroffen materiaal bestond uit enkele scherven. Ook baksteen en mortelfragmenten werden slechts sporadisch herkend. De demping gebeurde dus met vrij schone grond.

De Vaubangracht in werkputten 3 en 4 werd vooral door de aanwezigheid van verschillende puinlagen gekenmerkt. Wellicht zijn deze puinlagen te linken aan dempingsactiviteiten van de gracht na de opgave van deze versterking. Deze puinlagen werden enkel in deze zones aangetroffen. Mogelijk werd dit puin gebruikt om extra land te winnen op de Leie op het einde van de 19^e eeuw.

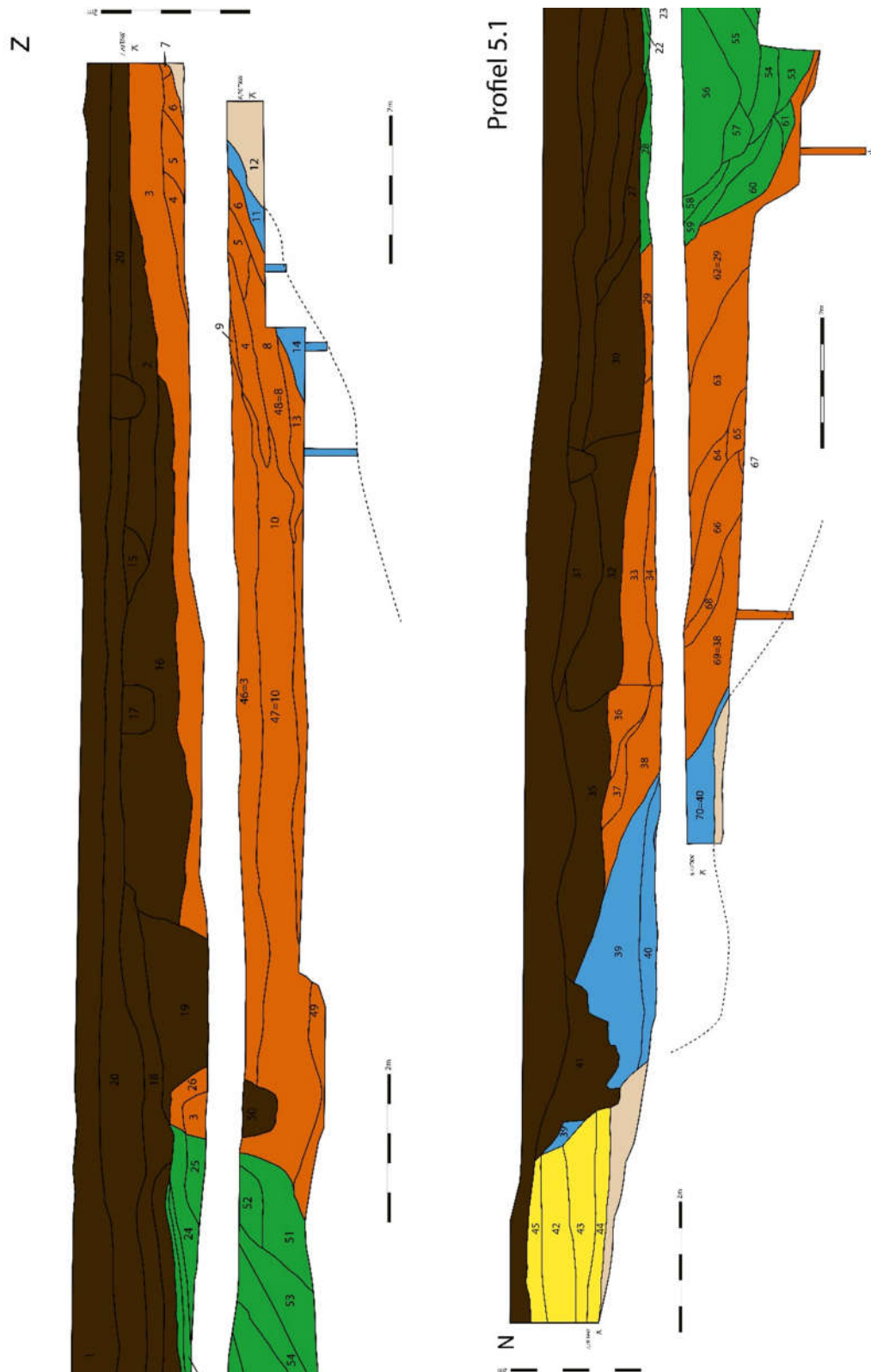
In profiel 3.1 kon een gedeeltelijke schuine coupe op deze grachtstructuur geregistreerd worden. Hierin werden verschillende puinlagen of sterk puinhoudende lagen geregistreerd, waarbij een licht komvormig profiel kon waargenomen worden. De opvullingslagen bestonden uit lichtgrijs tot

De oudste fase van deze gracht bestond uit lagen 58 tem 61. In de coupe van deze oudste fase kunnen vier lagen herkend worden. Deze lagen bestonden uit een donkergrijsblauwe over lichtgrijs en lichtblauwgrijs tot grijsbeige kleiig zand waarin af en toe fragmenten baksteen en mortel vervat zaten. De gracht had een strakke, licht spitse uitgraving. De onderkant van deze grachtfase kon op 5,20 m TAW aangesneden worden. Deze gracht werd gedempt waarna een heruitgraving plaatsvond. Deze heruitgraving had een strakke, komvormige doorsnede. In profiel 5.1 werd deze heruitgraving gevormd door lagen 51 tem 57. De onderzijde van deze gracht werd aangesneden op ca. 4,90 m TAW. De opvulling van deze gracht bestond overwegend uit donkergrijs, lichtgrijsbruin gevlekt en lichtblauwgrijs kleiig zand waarin baksteen, mortel, schelp, houtskool en enkele aardewerkfragmenten in konden herkend worden. Het aardewerk moet in de 19^e eeuw gedateerd worden. Wellicht is dit materiaal met de demping van de stadsgracht op het einde van de 19^e eeuw te linken.

De demping van de Vaubangracht gaat schijnbaar ook gepaard met een ophoging van het terrein en een nivellering (lagen 2, 15 tem 18, 20, 30 tem 32 en 35). Naast de ophogingslagen werden ook nog enkele recente kuilen herkend (lagen 19, 41 en 50). Laag 1 vormde de bouwvoor op deze locatie die bestond uit een homogeen donkerbruin licht kleiig zand waarin sintels, houtskool, mortel en baksteenfragmenten in vervat zaten. De nazak van de stadsgracht en de Vaubangracht zal met ca 1,4 m ophogingen genivelleerd worden. Deze lagen bestaan overwegend uit lichtbruingeel tot bruin lemig zand. Centraal in het profiel werd ook een laag lichtgeelbruin zand herkend (laag 20). Deze laag leek te bestaan uit verspit moederbodemmateriaal en is mogelijk afkomstig van een geslecht wallichaam.

Figuur 17: Profieltekening van profiel 5.1.

Figuur 18: Gefaseerde profieltekening van profiel 5.1. In geel de wallagen, in lichtblauw de actieve grachtlagen van de laatmiddeleeuwse stadsgracht, in oranje de dempingslagen van de laatmiddeleeuwse stadsgracht, in lichtgroen de Vaubangracht, in bruin de nivelleringslagen en recente sporen.

Plan 6: Plan met de hypothetische reconstructie van de laatmiddeleeuwse stadsgracht (groen) en wallichaam (geel) en de 17^e-eeuwse Vaubangracht (paars) op basis van de verldgegevens. (1:400; digitaal; 22-08-2019).

2.3.3 Assessment vondsten

Administratieve gegevens

Tabel 1: Overzicht van de vondstnummers per materiaalcategorie

Materiaalcategorie	Vondstnummers
Aardewerk	1, 4, 7, 9, 10
Dierlijk bot	2, 6
Metaal	3, 8
Bouwkeramiek	5

Methode en technieken van assessment

De verschillende materiaalcategorieën zijn bekeken door een specialist ter zake.

Tabel 2: Geraadpleegde specialisten

Vondstcategorie	Specialist
(post)middeleeuws aardewerk, bouwkeramiek	O. Van Remoorter
Dierlijk botmateriaal	A.-S. De Witte & K. Fredericks
Metaal	R. Bakx

Per vondstnummer werden alle vondsten bekeken en ingevoerd in onderstaande tabel (Tabel 3). Zo werd eerst gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de vondsten in kwestie genoteerd werden. Er werd ook getracht een ruwe datering te plakken op het materiaal. Indien een verfijning van deze datering mogelijk bleek werd dit bij de opmerkingen toegevoegd.

Alle scherven van Deinze-Louis Dhontstraat zijn eerst gedetermineerd op basis van aardewerksoort, daarna is verder gekeken naar vorm en vormdetails, versiering. Uitzonderlijke kenmerken, zoals onder andere het al dan niet verweerd of gefragmenteerd zijn van de scherven, zijn opgenomen in Tabel 3. De scherven waarvan een vorm of versiering kon gedetermineerd worden, zorgen mogelijk voor een nauwere datering.

Bij het dierlijk botmateriaal werd getracht waar mogelijk een determinatie van de diersoort dan wel van het type bot door te voeren. Op deze manier kan getracht worden te kijken welke diersoorten aanwezig zijn binnen het vondstensemble.

Ook voor het metaal en de bouwkeramiek werd gekeken welk type vondsten er aanwezig waren binnen de vondstnummers en werd getracht de materiaalsoort en een eventuele vorm af te leiden. Waar mogelijk kunnen deze vormen ook leiden tot een datering.

Inventaris

Voor de inventaris wordt verwezen naar Tabel 3, waarin alle data per vondstnummer is verzameld.

Het ingezamelde schervenmateriaal bestaat uit 43 scherven uit de diverse lagen en sporen. De bewaring van het materiaal is meestal zeer goed te noemen, maar het aardewerk zelf is sterk gefragmenteerd. Bij de meeste vondstnummers kunnen verschillende scherven geteld worden, maar hiervan zijn weinig tot geen passende stukken gevonden. Op basis van de diagnostische elementen en de aanwezige vormen kunnen voor de meeste sporen op deze manier een datering gegeven worden.

Binnen het aardewerk kunnen volgende aardewerkgroepen herkend worden: gedraaid grijs aardewerk, roodbakkend aardewerk, steengoed en faience. Binnen het aardewerk kunnen drie grote perioden herkend worden, namelijk verspit handgevormd aardewerk uit de metaaltijden of Romeinse periode, laatmiddeleeuws aardewerk en postmiddeleeuws aardewerk.

Het handgevormd aardewerk uit de metaaltijden/Romeinse periode omvat een vijftal fragmenten die in de opwerpslagen van het wallichaam aangetroffen werden. Helaas zijn door een sterke corrosiekorst op de buitenzijde weinig tot geen diagnostische elementen te herkennen. Ook gaat het om wandfragmenten. Bijgevolg kunnen hier verder geen conclusies uit getrokken worden. Het aardewerk geeft wel aan dat er in de omgeving mogelijk wel activiteit in deze periode moet hebben plaatsgevonden. Bij het onderzoek aan de Markt 134-136 werden in enkele van de colluviale lagen ook

mogelijke Romeinse scherven handgevormd aardewerk aangetroffen.¹² Het geeft aan dat de dekzandrug van Deinze zeker al vanaf deze periode een interessante woonlocatie was.

Het laatmiddeleeuws aardewerk valt uiteen in materiaal dat in de 13e eeuw moet gedateerd worden en materiaal dat eerder in de 15e-16e eeuw moet gedateerd worden. Het 13e-eeuwse aardewerk werd in de opwerpslagen van de wal en de in de stadsgracht ingegleden wallagen aangetroffen. Het gaat hierbij quasi uitsluitend om gedraaid grijs aardewerk met uitzondering van één fragment vroegrood aardewerk. De scherven bestaan ook voornamelijk uit wandscherven, met uitzondering van een hals- en één randfragment. Dit randfragment is afkomstig van een voorraadpot met een blokvormige rand met geprononceerde binnenlip¹³. De buitenzijde van de rand is versierd met vingerindrukken op de top. Vergelijkbare randen kwamen ook tussen het aardewerk uit het wallichaam van Deinze-Markt 134-136 voor.¹⁴

Het 15e-16e-eeuws aardewerk is slechts in beperkte mate ingezameld en is afkomstig uit de dempingslagen van de stadsgracht. Het gaat om VNR1 en VNR4. Het aardewerk bestaat hoofdzakelijk uit roodbakkend aardewerk waaronder ook één randfragment van een kamerpot. De hals is licht conisch met op de overgang van de hals naar de schouder een geprononceerde draairibbel. Deze rand heeft een haaks uitstaande rand met afgeronde top.¹⁵ In grijsbakkend aardewerk werd een bodemfragment van vermoedelijk een kom of teil met een lensbodem en met standvinaanzet en een wandfragment ingezameld. Het steengoed bestond uit één halsfragment in steengoed met zoutglazuur dat wellicht afkomstig is uit Raeren. Op basis van deze enkele scherven kan een voorlopige datering tussen de 15e en de 16e eeuw gegeven worden. Het aardewerk is echter wellicht eerder als zwerfpuil of verplaatst materiaal te omschrijven gezien de fragmentaire aard niet op een primaire depositie wijst.

Het jongste materiaal is in de postmiddeleeuwse periode te dateren, en wellicht eerder in de 19^e eeuw (VNR 10). Het gaat om twee randfragmenten faience en twee fragmenten roodbakkend aardewerk. De twee randfragmenten faience zijn afkomstig van een bord en een bord/kom. Deze scherven kunnen gebruikt worden om de demping van de Vaubangracht te dateren, namelijk in de 19^e eeuw. Dit komt mooi overeen met de historische gegevens, waaruit blijkt dat de stadsgracht hier pas rond het midden van de 19^e eeuw gedempt is geworden.

Het dierlijk botmateriaal is slechts in zeer beperkte mate aanwezig. Het gaat om drie fragmenten bot, verspreid over twee vondstnummers (VNR 2 en 6). Alle vondsten werden in de dempingslagen van de laatmiddeleeuwse stadsgracht aangetroffen. Binnen deze fragmenten zijn twee hoornpitten en één teenkootje van vermoedelijk een rund aanwezig. Het ingezamelde botmateriaal leent zich niet tot verdere studie.

Het metaal omvat ook twee vondsten, beide gevonden in de dempingslagen van de stadsgracht. Het gaat om een plaatvormig stuk ijzer, mogelijk een fragment van een meslemmet (VNR 3) en een niet nader te determineren fragment ijzer (VNR8). Gezien de geringe informatiewaarde van deze vondsten en het feit dat deze niet goed identificeerbaar zijn, lijkt een verdere studie van deze vondsten ook niet aangeraden.

De bouwkeramiek omvat één vondst, namelijk VNR 5. Het gaat om een fragment baksteen met twee incisies op de kopse kant. De bovenzijde is gedeeltelijk geglazuurd. De afmetingen waren niet volledig te achterhalen, enkel een breedte van 11 cm en een dikte van 4,5 cm konden geregistreerd worden.

¹² VAN REMOORTER 2019

¹³ DE GROOTE 2008, 117. Type L40D.

¹⁴ VAN REMOORTER 2019

¹⁵ DE GROOTE 2008, 129. Type L145.

Mogelijk was deze baksteen een decoratief element. De vondst heeft geen verdere informatieve waarde.

Tabel 3: overzicht van de vondsten op basis van een gereduceerde assessmenttabel

VN R	SPOOR	VONDST- CATEGORIE	DOMINANTE DEELCATEGORIE	TELLING	CHRONOLOGIE	BIJZONDERE KENMERKEN	OPMERKINGEN
1	4002 L3	aw	roodbakkend	2	LME-NT	2 passende halsfragmenten, dekkend loodglazuur	
2	4002 L3	ODB		1	LME-NT	1 hoornpit	
3	4002 L3	MXX		1	LME-NT	1 plaatvormig fragment metaal, lemmet mes?	
4	5001	aw	roodbakkend	5	LME	1 rand kamerpot, 1 bodemfragment slecht gebakken rood, 1 bodem kom lensbodem met standvinaanzet grijs, 1 wand grijs, 1 hals SG met zoutglazuur (Raeren)	15e-16e
5	5001	BKER		1	LME	1 fragment baksteen met twee incisies op de kopse kant, deels geglazuurd, ?x11x4,5 cm	14e-16e
6	5001	ODB		2		1 hoornpit, 1 teenkootje rond	
7	5001, ingegleden wal	aw	gedraaid grijs	4	LME	1 rand voorraadpot met vingerindrukken op rand, 3 wanden	13e
8	5001	MXX		1	LME-NT	1 indet fragment metaal	
9	5001, wallichaa m	aw	gedraaid grijs	28	LME	5 fragmenten HGV aw, 1 wand VR, 21 wanden grijs, 1 hals grijs, verschillende scherven met ijzerconcretie op buitenzijde	13e
10	5002	aw	Faience	4	NT	2 randen borden faience, 2 wanden rood	18e-19e

Conservatie en behandeling

Er zijn geen vondsten gedaan die verdere conservatie of behandeling nodig hebben.

Potentieel op kenniswinst

Op basis van het assessment op het vondstmateriaal hebben de meeste vondsten hun informatiewaarde reeds behaald. De meeste vondsten kunnen enkel gebruikt worden om de sporen te dateren en een beperkt inzicht te geven in de materiële cultuur van de late- en postmiddeleeuwen. Er zijn geen contexten aanwezig waarbij verdere studie vereist is.

2.3.4 Assessment stalen

Er werden geen stalen genomen voor verdere analyse ten behoeve van absolute dateringen (^{14}C , OSL), micromorfologisch onderzoek, textuuranalyse of palynologisch onderzoek. Het aanwenden van deze technieken valt niet binnen de doelstelling van veldkartering.

2.3.5 Assessment conservatie

Niet van toepassing.

2.4 Synthese onderzoeksresultaten proefputtenonderzoek

2.4.1 Historiek

Voor een uitgebreidere beschrijving, zie hoofdstuk 2.4.2 van archeologienota ID5927

Deinze is een historische samenvoeging van de oude kern van Deinze op de linkeroever en van Petegem-aan-de-Leie op de rechteroever. Het onderzoeksgebied maakt deel uit van de oorspronkelijke kern van Petegem-aan-de-Leie. De eerste vermeldingen van Petegem-aan-de-Leie met de in oorsprong Romaanse Sint-Martinus en Sint-Antoniuskerk dateren uit de 12de eeuw. Petegem was voor een groot deel grafelijk bezit. De heerlijkheid werd als leen aan de abdij van Drongen geschonken. De graaf van Vlaanderen had ca. 1090 de heerlijkheid van Drongen aan de heren van Aalst in leen gegeven. In 1293 ontving Petegem van Graaf Gwijde van Dampière stadsrechten. Op dit punt ontstond er een onderscheid tussen 'Petegem-binnen', het stedelijke deel, en 'Petegem-Buiten' het landelijke deel met een aantal verspreide bewoningskernen.

In 1469 werd 'Petegem-binnen' door Karel de Stoute bij 'Deinze-binnen' gevoegd en werd de macht en handelspositie van Deinze aanzienlijk vergroot.

2.4.2 Archeologisch kader

Zie hoofdstuk 2.4.3 van archeologienota ID5927

Archeologische gegevens met betrekking tot de pre-stedelijke en vroegstedelijke kern van Petegem-aan-de-Leie zijn op heden schaars. Gelet op de nauwe relatie tussen beide kernen van Deinze en Petegem een weerszijde van Leie, hun gestage evolutie tot ontluikende steden en hun samenvoeging vanaf 1469 kan het archeologisch potentieel van beide gelijkaardige ingeschat worden. Het grootste verschil tussen de middeleeuwse kern van 'Deinze binnen' en 'Petegem-binnen' situeert zich allicht het ontbreken van een vroege stadsversterking bij de laatstgenoemde.

Tot nog toe is het archeologisch onderzoek in de kern van Petegem-aan-de-Leie erg beperkt gebleven. Het enige systematische onderzoek vond plaats ter hoogte van het Markizaat, maar de geplande verstoringsdiepte was vrij beperkt, waardoor er bij het onderzoek niet ingezet werd op onderzoek van de diepere lagenopbouw. Verder archeologisch (voor)onderzoek ter hoogte van het onderzoeksgebied kan zorgen voor een sterke vermeerdering van onze kennis over het ontstaan en ontwikkeling van de kern van Petegem-aan-de-Leie, maar ook over de landschappelijke locatie waar deze kern zich op gevormd heeft. Ook is het mogelijk meer inzicht te krijgen in de pre-stedelijke occupatie van de landschappelijke zone waar zich later de kern van Petegem-aan-de-Leie heeft gevormd.

2.4.3 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

De aangetroffen sporen en structuren kunnen in twee grote groepen gesplitst worden. De aangetroffen resten in werkput 1, en het noorden van het plangebied zijn resten van de 19^e-eeuwse gasfabriek die op dit deel van het terrein aanwezig was tot de tweede helft van de 20^e eeuw. Deze fabrieksgebouwen en vooral de centrale gastanks hebben niet alleen voor een zware verstoring gezorgd van het terrein, maar ook voor een vervuiling van de ondergrond. Omwille van deze vervuiling werd werkput 1 niet over de volledige lengte van de voorziene werkput aangelegd. De zware verstoring van de gastanks heeft er voor gezorgd dat wellicht alle resten in deze zone verloren zijn gegaan.

In het zuidelijke gedeelte van het terrein werden vooral resten aangetroffen die tot de stadsversterking van Deinze konden gerekend worden. De sporen bestonden vooral uit lagen die enerzijds tot de laatmiddeleeuwse stadsversterking en anderzijds tot de 17^e-eeuwse Vaubanversterking konden gerekend worden. De laatmiddeleeuwse stadsversterking werd wellicht in het midden van de 13^e eeuw aangelegd. Deze versterking bestond uit een ca 35 m brede gracht en een aarden wallichaam. Deze

wal werd gedeeltelijk opgeworpen met vermoedelijk stadsafval. Een ander deel van de wal bestond wellicht uit de uitgegraven aarde van de stadsgracht, hoewel dit niet in de profielen van de wal kon waargenomen worden. De ingegleden wallagen in de gracht leken wel eerder uit versmeten moederbodem te bestaan, dus mogelijk bestonden de bovenste wallagen wel uit natuurlijk zand. De gracht leek in de late middeleeuwen minstens een keer heruitgegraven geweest te zijn. Een scherpe af te lijnen oever aan de stadszijde die de wallagen duidelijk doorsneed, lijkt hier op te wijzen. Over de breedte van het wallichaam kunnen geen uitspraken gedaan worden. Ter vergelijking kan wel verwezen worden naar de opgraving van Deinze-Markt 134-136. Hier werd een groot deel van de laatmiddeleeuwse wal opgegraven. Aan de basis van de wal was deze nog ca 12 m breed, maar hierbij moet rekening gehouden worden met het feit dat de wal een deel vergraven was door de 17^e-eeuwse Vaubangracht.¹⁶

Vermoedelijk zal de stadsgracht voor het grootste gedeelte gedempt zijn in de 17^e eeuw, waarna een ca 6 m brede Vaubangracht centraal in de stadsgracht heruitgegraven werd. Vermoedelijk zal ook het wallichaam in de nieuwe Vaubanversterking geïncorporeerd worden, hoewel er geen duidelijke lagen aanwezig zijn die wijzen op een aanpassing van het wallichaam naar een gebastionneerd systeem. De Vaubangracht werd in de 19^e eeuw gedempt, waarna het terrein genivelleerd en deels opgehoogd werd. Mogelijk worden hier delen van de stadswal voor gebruikt. Na de nivellering bleef het zuidelijk deel van het projectgebied vermoedelijk in gebruik als tuingrond. De enige activiteit was waarschijnlijk de bouw van twee perceelsmuren en het graven van enkele kuilen.

2.4.4 Verklaring ontbreken archeologische ensemble

Niet van toepassing

2.4.5 Confrontatie resultaten eerder vooronderzoek

Aardkundige bevindingen

Op basis van het bureauonderzoek kon ter hoogte van het plangebied op de bodemkaart gezien worden dat het onderzoeksgebied in een bebouwde zone (OB) lag. Ten westen was een matig natte en een natte zandleembodem zonder profiel (Ldp en Lepz) te vinden. Iets dichterbij het plangebied, ter hoogte van de Leie kon in het westen een sterk gleyige en in het noordwesten een matig gleyige kleibodem zonder profiel (Eepz en Edp) aangetroffen worden. Op basis van de waarnemingen in de profielen en in de werkputten kan gesteld worden dat de zandleembodems ook binnen het plangebied aanwezig zijn. De bodem lijkt wel eerder uit zand te bestaan dan zandleem, maar dit kan ook aan de lokale bodemgesteldheid te wijten zijn.

Historisch archeologisch en cultureel kader

Het bureauonderzoek toonde aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kende met betrekking tot resten gerelateerd aan de historische stadskern van Deinze, in het bijzonder van het deel Petegem-aan-de-Leie aan de rechteroever van de Leie, waarvan de oudste vermeldingen teruggaan tot in de 12^e eeuw. Tot nog toe is het archeologisch onderzoek in de kern van Petegem-aan-de-Leie erg beperkt gebleven.

Het veldwerk toonde aan dat het zuidelijk gedeelte van het plangebied quasi volledig ingenomen werd door de resten van de laatmiddeleeuwse- en 17^e-eeuwse stadsversterking van Deinze. Op basis van de historische kaarten lijkt het geschetste beeld van de aanwezige resten te kloppen. Op de kaart van Blaeu uit 1694 (Figuur 19) staat de oude stadsversterking afgebeeld als een natte gracht ter hoogte van het plangebied.¹⁷ Het gaat om een schijnbaar brede gracht. Ten zuiden van het plangebied ligt de

¹⁶ VAN REMOORTER 2019.

¹⁷ CARTESIUS 2019

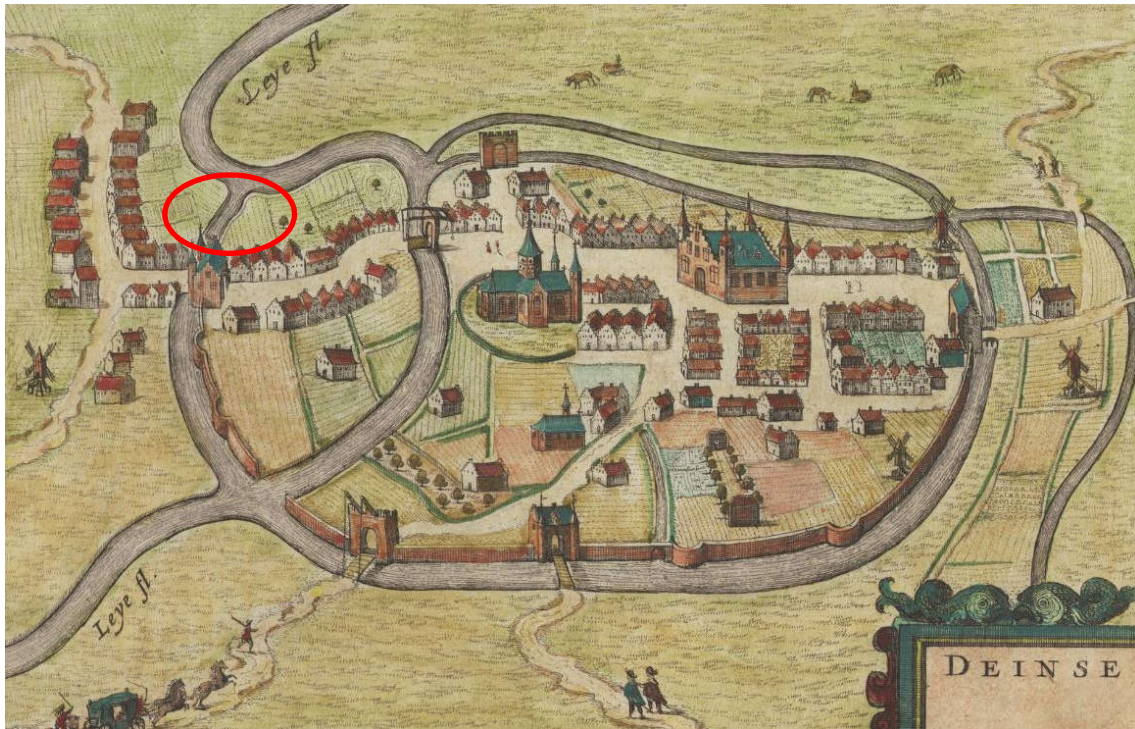
Tolpoort, met nog zuidelijker een duidelijke stadsmuur. Aan de binnenzijde van de gracht zijn enkel weilanden getekend. Een aanwijzing voor een wallichaam of muur op deze locatie ontbreekt.

Op de kaart van Goubet uit 1694 (Figuur 20) is een heel ander beeld van de versterkingen zichtbaar. De stadsversterking vertoont nu een duidelijk gebastionneerd systeem, met verschillende bastions, extra grachten en een extra centrale citadel. Ter hoogte van het plangebied zijn ook schijnbaar ingrijpende veranderingen doorgevoerd. De stadsgracht lijkt nu veel smaller te zijn en er is naast een gebastionneerde wallichaam ook een buitenwal aangelegd. De archeologische realiteit komt ook sterk overeen met de afgebeelde situatie. De stadsgracht werd vermoedelijk in de 16^e-17^e eeuw gedempt, waarna een nieuwe 6 m brede gracht centraal uitgegraven werd. Deze gracht komt overeen met de Vaubanversterking van Deinze zoals deze op de kaart van 1694 afgebeeld staat. Van deze kaart bestond twijfel of deze versterkingen uitgevoerd zijn of het een hypothetisch plan is gebleven. Bij recent onderzoek aan de Markt 134-136 kon ook een deel van deze versterkingen aangesneden worden in de vorm van een gracht die een driehoekige uitsparing leek te hebben. Dit werd als de basis van een bastion geïnterpreteerd dat ook op deze locatie volgens de kaart van 1694 getekend was. Ook centraal op de Markt (ter hoogte van Markt 94 en 98) werd in een proefput een zeer brede gracht aangesneden die duidelijk een militaire functie had (Figuur 62). De gracht had een breedte van ca 12 m en een diepte van ca 3 m. In deze gracht werd een fragment van een snaphaanslot gevonden dat tussen 1550 en 1650 gedateerd werd.¹⁸ Deze gracht komt vermoedelijk overeen met de gracht die op de kaart van 1694 haaks over de Markt loopt, ongeveer op de locatie van deze proefput. De gegevens van deze twee opgravingen, gekoppeld aan de gegevens van de hier besproken proefputten vormen een aanwijzing dat deze versterkingen toch minstens deels uitgevoerd werden. Ook op de kaart van Van Maldeghem uit 1786 zijn nog delen van deze versterkingen zichtbaar.

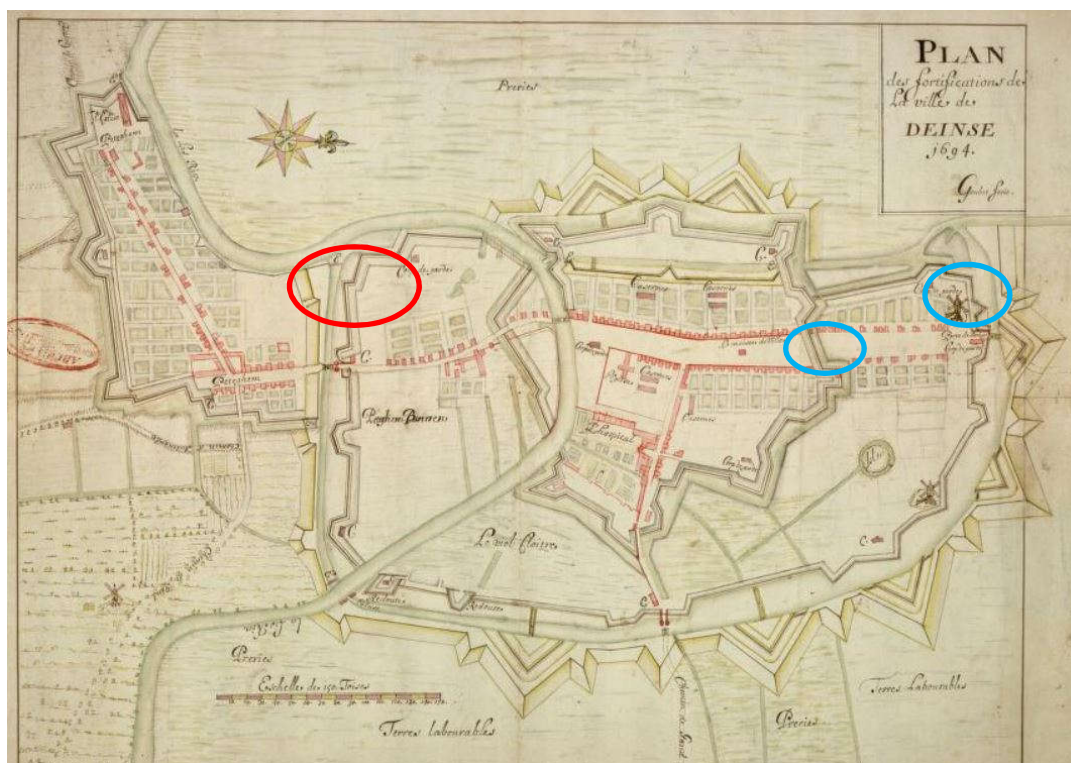
Bij een werfcontrole in 1978 werd ter hoogte van Tolpoortstraat 83 een gedeelte van de overwelfde stadsgracht aangesneden. Het ging om een gemetselde overwelling met bakstenen van 21x10x4 cm. De overwelling leek naar de Leie toe te versmallen. De onderkant bevond zich op ca 3 m onder maaiveld. Ter hoogte van de muurresten werden ook verschillende fragmenten aardewerk en glas gevonden die wellicht als dempingsmateriaal van de insteek van deze gewelven moeten aanzien worden. Dit materiaal werd in de 17^e-18^e eeuw gedateerd. De overwelling werd wellicht rond 1786 gebouwd in de grotendeels dichtgeslibde gracht.¹⁹ Vermoedelijk was deze overwelling als een soort van kanalisatie van de als riool gebruikte gracht te aanzien, aangezien in 1781 op bevel van keizer Jozef II alle stadsversterkingen dienden geslecht te worden. Het gedeelte dat zich dan binnen het plangebied bevond, werd niet gekanaliseerd aangezien dit gedeelte zich wellicht ver genoeg van de bewoning bevond.

¹⁸ VANHEE 2012, 35-38.

¹⁹ MYLLEVILLE et al. 1980

Figuur 19: Kaart van Blaeu 1649 met aanduiding van de locatie van het plangebied.²⁰

Figuur 20: kaart van Goubet van Deinze met de situatie van de stadsversterking in 1694. In rood is de locatie van het plangebied aangeduid in rood. In blauw de locaties van de opgraving centraal op de Markt en de opgraving van Markt 134-136.

²⁰ CARTESIUS 2019

2.4.6 Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Binnen het plangebied kan met zekerheid een archeologische site afgebakend worden. Deze is te situeren in het zuidelijke deel van het terrein. Het gaat hierbij om sporen van de laatmiddeleeuwse stadsversterking van Deinze en de 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan. In totaal werden vijf proefputten gegraven, waarbij vooral in werkputten 3, 4 en 5 sporen van de stadsversterking van Deinze aangetroffen werden. Deze stadsversterking was op basis van de historische kaarten verwacht, maar het was niet duidelijk hoe deze opgebouwd was. De proefputten konden de locatie en de opbouw van de stadsversterkingen voor een eerste maal registreren. Op deze manier kon een eerste inzicht in de laatmiddeleeuwse stadsversterking en de 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan verkregen worden voor dit deel van de stad Deinze.

Echter, door de beperkingen in het veld, de problemen met grondwater en de grote diepte van de stadsgracht, kon geen volledig beeld van de versterkingen verkregen worden. Ook over de mogelijke oudere fasen kon niet met zekerheid een gedegen uitspraak gedaan worden. Hierdoor is verder onderzoek noodzakelijk.

Verder onderzoek kan een beter inzicht in de aanleg, de locatie en de opbouw van zowel de laatmiddeleeuwse stadsversterking als de latere 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan beter in kaart brengen. Ook kunnen mogelijke oudere sporen die onder het wallichaam aangelegd zijn hierdoor onderzocht worden.

In het noordelijk gedeelte van het plangebied was in de 19^e-20^e eeuw een gasfabriek aanwezig. Een korte profielput toonde aan dat de ondergrond nog oudere lagen bevatte, maar dat door de aanwezigheid van twee grote gastanks en de aanwezigheid van verschillende gesaneerde zones en mogelijke restvervuiling de ondergrond sterk verstoord is. Ook moet gewezen worden op het aspect van veiligheid bij het graven in potentieel vervuilde gronden. Gezien de sterke verstoring door de gastanks en de sanering zal het mogelijke archeologisch bodemarchief zo sterk versnipperd zijn dat een gedegen kenniswinst onbestaande zal zijn. Er wordt daarom ook geadviseerd om ook in deze zone geen verder onderzoek te laten plaatsvinden.

2.4.7 Onderzoeksvragen: Antwoorden

- Wat was de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied? Situeerde het terrein zich in de brede stroomvlakte van de Leie (gewonnen op de Leie?) of vormde het een hogere (en drogere) zone aansluitend aan de Leie?

Op basis van de studie van de profielen kon bepaald worden dat het onderzoeksgebied zich op een hogere zone langsheen de Leie bevond. Het gebied bevond zich wellicht op de flank van de zandrug waarop het centrum van Deinze zich bevindt.

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?

Er kon slechts één relevant niveau aangesneden worden in de proefputten. Dit bevond zich op ca 1 tot 2 m onder maaiveld, afhankelijk van de locatie (hoogte maaiveld ca 9 m TAW). Ter hoogte van de stadsgracht lag dit niveau lager (ca 6,50 tot 6m TAW), maar ter hoogte van de wal en WP 1 en 2 lag het niveau van de moederbodem op ca 1,2 tot 1,4 m onder maaiveld (ca 7, 60 m TAW).

- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?

Hoewel in de puinige dempingslagen veel hangwater aanwezig was, is de grondwaterspiegel op ongeveer 6,50 m TAW te situeren (op basis van de waarnemingen in werkputten 4 en 5). In werkput 3 kon het grondwater niet aangesneden worden door enerzijds wateroverlast uit puinlagen en anderzijds door de kleiige opvullingslagen van de stadsgracht. In werkputten 1 en 2 werd geen grondwater aangesneden.

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?

Ja, er zijn sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Het gaat hierbij om sporen van de voormalige gasfabriek in het noorden van het onderzoeksgebied (werkput 1) en sporen die toebehoren aan de laatmiddeleeuwse stadsversterking van Deinze en de 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan. Deze stadsversterking zal wellicht in het midden van de 13^e eeuw opgeworpen worden en pas in het midden van de 19^e eeuw definitief uit het beeld verdwijnen.

- Wat was het historische gebruik van het onderzoeksgebied?

Het onderzoeksgebied is vanaf de 13^e eeuw in gebruik als stadsversterking. Aangezien de stadsgracht een zeer brede en diepe structuur was, waren mogelijk aanwezige oudere sporen volledig vergraven door de aanleg van deze gracht. In de 17^e eeuw onderging de versterking een aanpassing. Pas vanaf de 19^e eeuw zullen de terreinen als tuingrond in gebruik genomen worden. Enkel op het noordelijke deel van het onderzoeksgebied werden nieuwe gebouwen opgericht, waaronder verschillende gebouwen van een gasfabriek.

- Zijn er nog resten bewaard van de stadsgracht te zien op historische kaarten binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd? Was er een sluis of dam aanwezig die het waterpeil van de stadsgracht regelde of scheepvaartverkeer toeliet in de stadsgracht?

Ja, er zijn resten bewaard van de stadsgracht die op de historische kaarten te zien was. Deze gracht was een 17^e-eeuwse aanpassing van de laatmiddeleeuwse stadsversterking die ook binnen het onderzoeksgebied aanwezig was. De 17^e-eeuwse gracht lag ongeveer centraal binnen de gedempte laatmiddeleeuwse gracht. De Vaubangracht zelf had een breedte van ca. 6 m. De bewaarde diepte was ongeveer 2,2 m. Op basis van het aardewerk moet de demping wellicht in de 19^e eeuw gedateerd worden.

Er werden in de werkputten geen sporen van een sluis of dam aangetroffen om het waterpeil te regelen.

- Was er een stadsmuur aanwezig binnen het onderzoeksgebied?

Er konden geen sporen van een eventuele stadsmuur geregistreerd worden binnen het onderzoeksgebied. Er konden wel resten van een aarden wallichaam herkend worden in het profiel van werkput 5. Hoe de bovenbouw van deze wal er uitgezien heeft kon evenwel niet nagegaan worden.

- Zijn er elementen aanwezig die gerelateerd kunnen worden aan de Vaubanversterking die volgens een kaart van 1694 door het onderzoeksgebied liep?

Ja, de aanwezige gracht 5002, 4001 en 3001 zijn de grachtvullingen van de gracht die tot de Vaubanversterking behoorde. Sporen van een wallichaam of versterkingen in baksteen werden niet aangetroffen.

- Zijn er resten aanwezig van historische bebouwing en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?

Er werden geen resten van historische bebouwing aangetroffen. De enige baksteenresten zijn afkomstig van een vermoedelijk 19^e-eeuws fabrieksgebouw.

- Was het onderzoeksgebied voor de 19de eeuw (grotendeels) in gebruik als akkerland of zijn er resten aanwezig die wijzen op andere activiteiten, zoals ambachten?

Het onderzoeksgebied lijkt grotendeels als akkerland of weiland in gebruik geweest te zijn in de 19^e eeuw. Er werden geen sporen aangetroffen die zouden kunnen wijzen op ambachtelijke of andere activiteiten.

- Kan er inzicht verkregen worden in de bedijking langs de Leie?

Er kan slechts gesteld worden dat er met de demping van de Vaubangrachten mogelijk een deel aanplamping heeft plaatsgevonden langs de Leieoever. Verdere aanwijzingen voor bedijkingen, oeverbeschoeiing of landwinningsporen werden niet aangetroffen.

- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

In totaal werden vijf proefputten gegraven, waarbij vooral in werkputten 3, 4 en 5 sporen van de stadsversterking van Deinze aangetroffen werden. Deze stadsversterking was op basis van de historische kaarten verwacht, maar het was niet duidelijk hoe deze opgebouwd was. De proefputten konden de locatie en de opbouw van de stadsversterkingen voor een eerste maal registreren. Op deze manier kon een eerste inzicht in de laatmiddeleeuwse stadsversterking en de 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan verkregen worden voor dit deel van de stad Deinze.

Echter, door de beperkingen in het veld, de problemen met grondwater en de grote diepte van de stadsgracht, kon geen volledig beeld van de versterkingen verkregen worden. Ook over de mogelijke oudere fasen kon niet met zekerheid een gedegen uitspraak gedaan worden. Hierdoor is verder onderzoek noodzakelijk.

Verder onderzoek kan een beter inzicht in de aanleg, de locatie en de opbouw van zowel de laatmiddeleeuwse stadsversterking als de latere 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan beter in kaart brengen. Ook kunnen mogelijke oudere sporen die onder het wallichaam aangelegd zijn hierdoor onderzocht worden.

Op basis van de plannen en het feit dat het onderzoek binnen een verkavelingsvergunning uitgevoerd werd, is geen behoud in situ mogelijk. Verder onderzoek is hierdoor noodzakelijk. Dit dient te gebeuren onder de vorm van een opgraving.

2.4.8 Synthese

Op 12 en 13 augustus 2019 werd een proefputtenonderzoek uitgevoerd aan de Louis Dhontstraat te Deinze. Op basis van de archeologienota "*Archeologienota Deinze-Louis Dhontstraat*" (ID5927)²¹ kon aangetoond worden dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kende met betrekking tot resten gerelateerd aan de historische stadskern van Deinze, in het bijzonder van het deel Petegem-aan-de-Leie aan de rechteroever van de Leie, waarvan de oudste vermeldingen teruggaan tot in de 12^e eeuw.

In totaal werden vijf proefputten gegraven, waarbij vooral in werkputten 3, 4 en 5 sporen van de stadsversterking van Deinze aangetroffen werden. Deze stadsversterking was op basis van de historische kaarten verwacht, maar het was niet duidelijk hoe deze opgebouwd was.

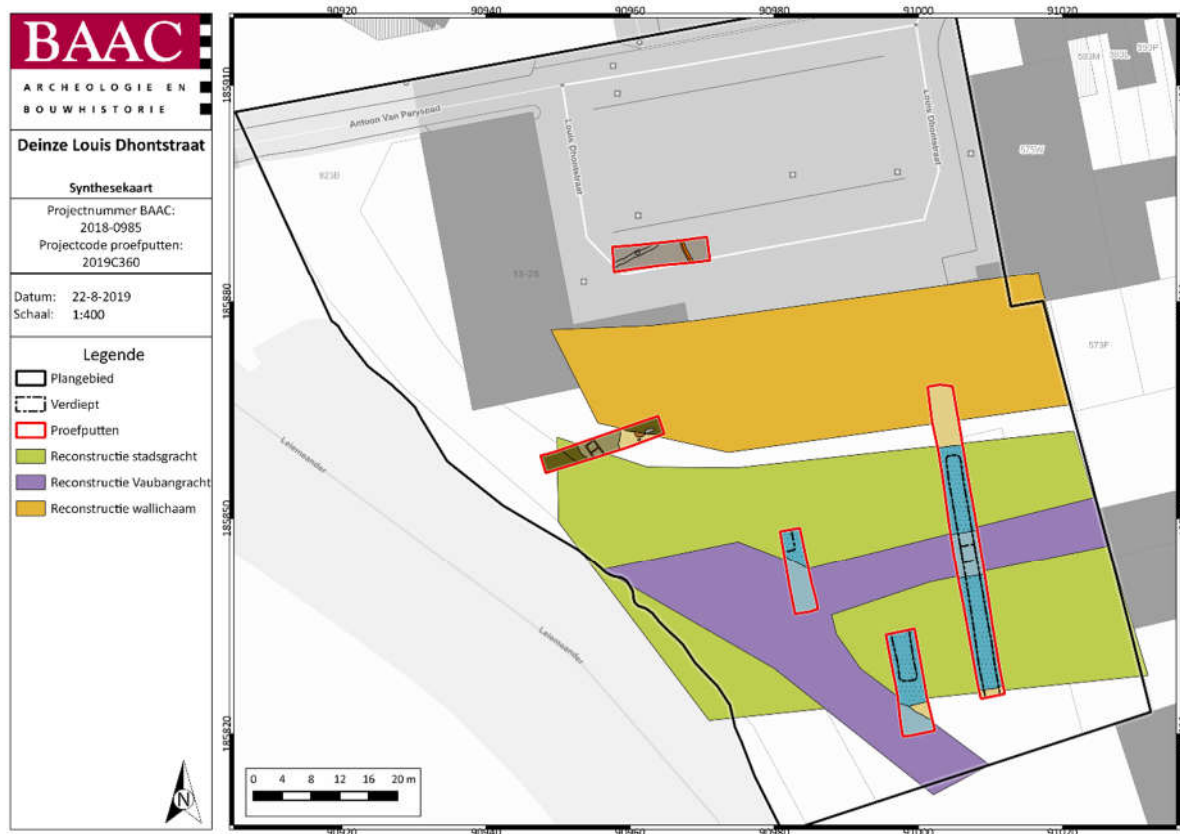
Op basis van de proefputten kon een ca. 35 m brede laatmiddeleeuwse stadsgracht geregistreerd worden, met aan de stadszijde de resten van een aarden wallichaam. De stadsgracht is wellicht in de 16^e-17^e eeuw gedempt, waarna een nieuwe ca. 6 m brede Vaubangracht uitgegraven is, ongeveer centraal in de laatmiddeleeuwse gracht. Deze gracht wordt ook afgebeeld op een kaart van 1694, waar Deinze een gebastioneerde versterking heeft. Het was voordien niet zeker of deze versterking wel degelijk uitgevoerd was, maar de gegevens van deze proefputten samen met deze van twee andere opgravingen tonen aan dat de Vaubanversterking toch minstens gedeeltelijk aangelegd is. In de 19^e eeuw zal ook de Vaubangracht gedempt worden, waarna het terrein als tuingrond in gebruik genomen is.

Op de synthesekaart (Figuur 21) is tevens ook het hypothetische verloop van de stadsversterkingen opgenomen. In groen is het vermoedelijke verloop van de laatmiddeleeuwse stadsgracht aangeduid. In geel het bijhorende wallichaam. Vermoedelijk zal deze gracht over deze breedte tot aan de andere kant van Petegem gelopen hebben. Op basis van de kaart van Blaeu kan een licht gebogen tracé van de gracht verondersteld worden. In paars is tenslotte het tracé van de Vaubangracht aangeduid. Dit tracé is deels gebaseerd op de kaart van Goubet van 1694 en deels op de waarnemingen in het veld.

Echter, door de beperkingen in het veld, de problemen met grondwater en de grote diepte van de stadsgracht, kon geen volledig beeld van de versterkingen verkregen worden. Ook over de mogelijke oudere fasen kon niet met zekerheid een gedegen uitspraak gedaan worden. Hierdoor is verder onderzoek noodzakelijk.

Verder onderzoek kan een beter inzicht in de aanleg, de locatie en de opbouw van zowel de laatmiddeleeuwse stadsversterking als de latere 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan beter in kaart brengen. Ook kunnen mogelijke oudere sporen die onder het wallichaam aangelegd zijn hierdoor onderzocht worden.

²¹ CLAESSENS et al. 2017

Figuur 21: Synthesekaart met aanduiding van het hypothetische verloop van de stadsversterkingen op de GRB.²²

²² AGIV 2019a

3 Samenvatting

Op 12 en 13 augustus 2019 werd een proefputtenonderzoek uitgevoerd aan de Louis Dhontstraat te Deinze. Op basis van de archeologienota "*Archeologienota Deinze-Louis Dhontstraat*" (ID5927)²³ kon aangetoond worden dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kende met betrekking tot resten gerelateerd aan de historische stadskern van Deinze, in het bijzonder van het deel Petegem-aan-de-Leie aan de rechteroever van de Leie, waarvan de oudste vermeldingen teruggaan tot in de 12de eeuw.

Op het terrein werd de aanwezigheid van een site met complexe verticale stratigrafie verwacht. Om die complexe verticale stratigrafie adequaat te kunnen onderzoeken, was de uitvoering van een proefputtenonderzoek de meest aangewezen onderzoeksmethode. Omdat het onderzoeksgebied momenteel nog gedeeltelijk bebouwd was, in gebruik was als parking en er tevens nog bomen aanwezig waren die gerooid dienen te worden, was de uitvoering van een proefputtenonderzoek pas mogelijk na sloop van de aanwezige bebouwing.²⁴

In totaal werden vijf proefputten gegraven, waarbij vooral in werkputten 3, 4 en 5 sporen van de stadsversterking van Deinze aangetroffen werden. Deze stadsversterking was op basis van de historische kaarten verwacht, maar het was niet duidelijk hoe deze opgebouwd was. De proefputten konden de locatie en de opbouw van de stadsversterkingen duidelijk registreren. Op deze manier kon een eerste inzicht in de laatmiddeleeuwse stadsversterking en de 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan verkregen worden voor dit deel van de stad Deinze.

Op basis van de proefputten kon een ca. 35 m brede laatmiddeleeuwse stadsgracht geregistreerd worden, met aan de stadszijde de resten van een aarden wallichaam. De stadsgracht is wellicht in de 16^e-17^e eeuw gedempt, waarna een nieuwe ca. 6 m brede Vaubangracht uitgegraven is, ongeveer centraal in de laatmiddeleeuwse gracht. Deze gracht wordt ook afgebeeld op een kaart van 1694, waar Deinze een gebastioneerde versterking heeft. Het was voordien niet zeker of deze versterking wel degelijk uitgevoerd was, maar de gegevens van deze proefputten samen met deze van twee andere opgravingen tonen aan dat de Vaubanversterking toch minstens gedeeltelijk aangelegd is. In de 19^e eeuw werd ook de Vaubangracht gedempt, waarna het terrein als tuingrond in gebruik genomen is.

In het noordelijke deel van het onderzoeksgebied werd in de 19^e-20^e eeuw een gascentrale aangelegd, die voor verschillende diepgaande verstoringen en vervuiling heeft gezorgd. Door deze verstoringen zou enkel maar een gefragmenteerd sporenbeeld overblijven, waardoor de kenniswinst eerder beperkt zou blijven. Verder moet ook het gezondheids- en veiligheidsaspect aangehaald worden. Het is ook niet te verantwoorden om in een mogelijk vervuilde zone op te graven, zeker als er zware vervuiling vastgesteld en (deels) gesaneerd is geweest.

Door de beperkingen in het veld, de problemen met grondwater en de grote diepte van de stadsgracht, kon geen volledig beeld van de versterkingen verkregen worden. Ook over de mogelijke oudere fasen kon niet met zekerheid een gedegen uitspraak gedaan worden. Hierdoor is verder onderzoek noodzakelijk. Verder onderzoek kan een beter inzicht in de aanleg, de locatie en de opbouw van zowel de laatmiddeleeuwse stadsversterking als de latere 17^e-eeuwse aanpassingen hieraan beter in kaart brengen. Ook kunnen mogelijke oudere sporen die onder het wallichaam aangelegd zijn hierdoor onderzocht worden.

Het potentieel op kennisvermeerdering door verder onderzoek is dus duidelijk aanwezig. Er wordt dan ook **een archeologische opgraving** geadviseerd door BAAC Vlaanderen (zie PvM).

²³ CLAESSENS et al. 2017

²⁴ CLAESSENS et al. 2017

4 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (1:2000; digitaal; 14/08/2019).....	1
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (1:550; digitaal; 14/08/2019).....	2
Plan 3: Plangebied met gekende verstoringen op de orthofoto. (1:550; digitaal; 14-08-2019).....	3
Plan 4: Locaties van de profielen. (1:400; digitaal; 26-08-2019).....	18
Plan 5: Allesporenkaart op de GRB (1:400; digitaal; 26-08-2019).....	21
Plan 6: Plan met de hypothetische reconstructie van de laatmiddeleeuwse stadsgracht (groen) en wallichaam (geel) en de 17 ^e -eeuwse Vaubangracht (paars) op basis van de verldgegevens. (1:400; digitaal; 22-08-2019)...	31

5 Lijst met figuren

Figuur 1: Inplanting proefputten op orthofoto met aanduiding van de zone waar het bodemarchief deels verstoord is (lichtoranje) met aanduiding van de bestaande gebouwen (cyaan) en verhardingen (donkeroranje) en waar ontgravingen hebben plaatsgevonden (bruin) in het kader van de saneringswerken. Afbeelding overgenomen uit het PvM.	8
Figuur 2: Sferbeeld van de aanleg van werkput 1 in de parkingzone.	9
Figuur 3: Sferbeeld van de aanleg van werkput 3. De wateroverlast van het hangwater in de puinlagen is hierbij duidelijk.	10
Figuur 4: Sferbeeld van de aanleg van een getrapte werkput (werkput 4). Op deze manier kon veilig een gedegen registratie van de stadsversterking gedaan worden.	10
Figuur 5: Overzicht van werkput 5 met zicht op de getrapte uitgraving. In deze werkput kon een quasi volledige doorsnede van de laatmiddeleeuwse stadsversterking gemaakt worden.	11
Figuur 6: Inplanting proefputten volgens PvM (ID 5927) en aangelegde proefputten op orthofoto.	13
Figuur 7: Profielfoto van profiel 1.1.	15
Figuur 8: Detailfoto van profiel 4.2 met detail van de twee grachten en het hoogste punt waarop de moederbodem aangesneden werd in deze werkput.	16
Figuur 9: Detailfoto van profiel 5.1 met zicht op de recente vergravingen doorheen de laatmiddeleeuwse wal.	17
Figuur 10: Vlakhoogtes.	19
Figuur 11: Maaiveldhoogtes.	20
Figuur 12: Vlakfoto van spoor 1001.	22
Figuur 13: Vlak- en detailfoto van de binnenzijde van baksteenstructuur 2003.	24
Figuur 14: Detailfoto van profiel 5.1 met zicht op de insnijding van de stadsgracht aan de veldzijde.	25
Figuur 15: Detailfoto van profiel 5.1 met zicht op de gelige, ingegleden wallagen in de stadsgracht.	26
Figuur 16: Uitsnede uit de kaart van 1694 met het onderzoeksgebied in rood omcirkeld.	27
Figuur 17: Profieltekening van profiel 5.1.	29
Figuur 18: Gefaseerde profieltekening van profiel 5.1. In geel de wallagen, in lichtblauw de actieve grachtlagen van de laatmiddeleeuwse stadsgracht, in oranje de dempingslagen van de laatmiddeleeuwse stadsgracht, in lichtgroen de Vaubangracht, in bruin de nivelleringslagen en recente sporen.	30
Figuur 19: Kaart van Blaeu 1649 met aanduiding van de locatie van het plangebied.	39
Figuur 20: kaart van Goubet van Deinze met de situatie van de stadsversterking in 1694. In rood is de locatie van het plangebied aangeduid in rood. In blauw de locaties van de opgraving centraal op de Markt en de opgraving van Markt 134-136.	39
Figuur 21: Synthesekaart met aanduiding van het hypothetische verloop van de stadsversterkingen op de GRB.	44

6 Lijst met tabellen

Tabel 1: Overzicht van de vondstnummers per materiaalcategorie.....	31
Tabel 2: Geraadpleegde specialisten	32
Tabel 3: overzicht van de vondsten op basis van een gereduceerde assessmenttabel.....	34

8 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.
- AGIV, 2019a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootchalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2019b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2019c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2019d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- CARTESIUS, 2019. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- CLAESSENS, L., BRUGGEMAN, J. & FERKET, R., 2017. *Archeologienota Deinze-Louis Dhontstraat, Rapporten All-Archeo bvba 534*, Temse.
- VAN DOORNE, G. & VAN DOORNE, V., 1980. Opgravingen aan de stadsgracht te Deinze (O.VI.). *Archaeologia Mediaevalis* 3, pp.46–47.
- DE GROOTE, K., 2008. *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, Brussel.
- MYLLEVILLE, M., VAN DOORNE, G. & VAN DOORNE, V., 1980. Opgravingen aan de stadsgracht te Deinze. *Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze en het land van Leie en Schelde*, 47, pp.169–178.
- VAN REMOORTER, O., 2019. *Eindverslag Opgraving Deinze, Markt 134-136, BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 1100*, Bassevelde.
- VANHEE, D., 2012. *Kale - Leie Archeologische Dienst Jaarverslag 2011*, Aalter: KLAD.

9 Bijlagen

9.1 Dagrapporten

9.2 Tekeningenlijst

9.3 Fotolijst

9.4 sporenlijst

9.5 vondstenlijst

9.6 Allesporenkaart